

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pověsti Kokořínska na cestách

Legends of Kokořínsko on the way

Adéla Pánková

Vedoucí práce: Mgr. Iva Vachková, PhD.

Studijní program: Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy a střední školy

Studijní obor: N D-ZSV 20 (0114TA300090, 0114TA300101)

Rok odevzdání: 2025

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Pověsti Kokořínska na cestách* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že jsem při její tvorbě nepoužila nástrojů umělé inteligence jiným způsobem, než je uvedeno ve vyjádření, které je součástí textu práce. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 11. dubna 2025

Upřímně děkuji vedoucí mé diplomové práce Mgr. Ivě Vachkové, PhD. za její trpělivé vedení, odborné rady a podnětné připomínky. Velmi si vážím její podpory, ochoty, a především vstřícného přístupu během psaní této práce. Poděkování také patří PhDr. Marcele Pánkové, PhD. a Blance Zubíkové za sdílení cenných informací a zkušeností, které pro mě byly nesmírně inspirativní a obohacující. Děkuji také všem respondentům, kteří mi poskytli zpětnou vazbu k modelovým lekcím. A na závěr bych chtěla poděkovat celé své rodině za její nikdy neutuchající podporu.

ABSTRAKT:

Hlavním cílem a výstupem diplomové práce je tvorba tří modelových lekcí regionální historie pro žáky z mělnických základních škol a gymnázia na základě principu terénní a regionální výuky. Modelové lekce regionální historie vychází z knihy *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí* a odehrávají se přímo v místech jejich tradování. Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou popsána základní teoretická východiska vzniku modelových lekcí, která pojednávají o efektivní spolupráci mezi muzeem a školou, o knize *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí* a jejích autorech, o mělnických institucích spolupracujících na struktuře modelových lekcí a také o terénní a regionální výuce. Praktická část představuje strukturu, náplň a předpokládaný průběh všech tří modelových lekcí regionální historie pro žáky mělnických škol. V rámci této části jsou také prezentovány odpovědi respondentů, kteří jsou zaměstnanci regionálních institucí. V rámci svých odpovědí hodnotí strukturu lekce, její vzdělávací cíle, zvolený způsob evaluace lekce, aktivity, které se v rámci lekce odehrávají a také poskytují doporučení, jak by se jednotlivé lekce daly dále zdokonalit.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí, Modelové lekce regionální historie, regionální výuka, terénní výuka, Kokořínsko

ABSTRACT:

The main goal and output of this thesis is the creation of three model lessons in regional history for pupils from elementary schools and a grammar school in the Mělník region, based on the principles of field-based and regional education. These model lessons are inspired by the book *Legends from Kokořínsko, Mšeno, and Podbezdězí* and take place directly at the sites where the stories are traditionally set. The thesis is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part outlines the fundamental theoretical foundations of the model lessons, focusing on effective collaboration between museums and schools, the book *Legends from Kokořínsko, Mšeno, and Podbezdězí* and its authors, Mělník-based institutions that collaborated on the lesson structure, as well as the concepts of field-based and regional education. The practical part presents the structure, content, and proposed course of all three model lessons of regional history for pupils from Mělník schools. This section also includes responses from respondents who are employees of regional institutions. In their feedback, they evaluate the structure of the lessons, their educational objectives, the chosen methods of evaluation, the activities carried out during the lessons, and provide suggestions for how each lesson could be further improved.

KEYWORDS:

Legends from Kokořínsko, Mšensko and Podbezdězí, Model lessons in regional history, Regional education, Field-based education, Kokořínsko

Obsah

ÚVOD	8
1 SPOLUPRÁCE MUZEA A ŠKOLY	10
1.1 DRUHY VZDĚLÁVÁNÍ V MUZEU A VE ŠKOLE	11
1.2 PŘÍKLADY DOBRÉ SPOLUPRÁCE, PŘEKÁŽKY VE SPOLUPRÁCI	12
2 POVĚSTI Z KOKOŘÍNSKA, MŠENSKA A PODBEZDĚZÍ	15
2.1 OBECNÉ INFORMACE O POVĚSTECH	15
2.1.1 <i>Dělení a historie pověstí</i>	16
2.2 POVĚSTI Z KOKOŘÍNSKA, MŠENSKA A PODBEZDĚZÍ	19
2.2.1 <i>Rozdělení kapitol</i>	21
2.3 VÝSLEDKY ARCHIVNÍHO VÝZKUMU	21
3 JIŘÍ ZUBÍK A JOSEF HOUŽVA	23
3.1 JIŘÍ ZUBÍK	23
3.2 JOSEF HOUŽVA	23
4 REGIONÁLNÍ MUZEUM MĚLNÍK, MAS VYHLÍDKY, ZŠ JUNGMANNOVY SADY, GYMNÁZIUM JANA PALACHA MĚLNÍK	25
4.1 REGIONÁLNÍ MUZEUM MĚLNÍK	25
4.2 MAS VYHLÍDKY	28
4.3 ZŠ JUNGMANNOVY SADY	29
4.4 GYMNÁZIUM JANA PALACHA MĚLNÍK	30
5 REGIONÁLNÍ A TERÉNNÍ VÝUKA	33
5.1 REGIONÁLNÍ VÝUKA	33
5.2 TERÉNNÍ VÝUKA	35
6 TVORBA MODELOVÝCH LEKCÍ REGIONÁLNÍ HISTORIE	38
6.1 FORMULÁŘ ZÁPISU MODELOVÝCH LEKCÍ REGIONÁLNÍ HISTORIE	38
6.2 FORMULÁŘ PRO POSOUZENÍ KVALITY LEKCE REGIONÁLNÍ HISTORIE	39
7 MODELOVÁ LEKCE REGIONÁLNÍ HISTORIE PRO ŽÁKY PRVNÍHO STUPNĚ ZŠ	41
7.1 OBECNÉ INFORMACE.....	41
7.2 HARMONOGRAM	42
7.3 DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE	46
7.4 VYJÁDŘENÍ K MODELOVÉ LEKCI PRO ŽÁKY PRVNÍHO STUPNĚ ZŠ.....	52
7.4.1 <i>Plánované změny v modelové lekci regionální historie pro žáky prvního stupně ZŠ</i>	54
8 MODELOVÁ LEKCE REGIONÁLNÍ HISTORIE PRO ŽÁKY DRUHÉHO STUPNĚ ZŠ	55
8.1 OBECNÉ INFORMACE.....	55
8.2 HARMONOGRAM	56
8.3 DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE	60
8.4 VYJÁDŘENÍ K MODELOVÉ LEKCI PRO ŽÁKY DRUHÉHO STUPNĚ ZŠ	67
8.4.1 <i>Plánované změny v modelové lekci regionální historie pro žáky druhého stupně ZŠ</i>	69
9 MODELOVÁ LEKCE REGIONÁLNÍ HISTORIE PRO ŽÁKY GYMNÁZIA	70
9.1 OBECNÉ INFORMACE.....	70

9.2	HARMONOGRAM	71
9.3	DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:	75
9.4	VYJÁDŘENÍ K MODELOVÉ LEKCI PRO ŽÁKY GYMNÁZIA	81
9.4.1	<i>Plánované změny v modelové lekci regionální historie pro žáky gymnázia</i>	83
ZÁVĚR		85
VYJÁDŘENÍ K VYUŽITÍ NÁSTROJŮ UMĚLÉ INTELIGENCE		87
SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ		88
SEZNAM PŘÍLOH		95

Úvod

*„Hluboké lesy, hradby pískovcových skal, do kraje pyšně čnějící staré hrady, opuštěné zříceniny. Též šumné uličky městeček a vísek, louky vlnící se vánkem, ztichlé tůně, zčeřené rybníky, nebo staré mlýny strážící tepnu krajiny, říčku Pšovku.“*¹ Takto je v knize *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí* představen kraj Kokořín, ke kterému se vážou stovky pověstí. A právě tyto pověsti z Kokořínska představují pro tuto práci stěžejní zdroj.

Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí napsali Jiří Zubík a Josef Houžva. Jejich *Pověsti* byly vydány ve třech dílech již v 90. letech 20. století. První náklady ale byly záhy rozprodány, a tak se *Pověsti* dochovaly pouze v několika mělnických domácnostech, v Městské knihovně Mělník, na příslušných obecních úradech, v Regionálním muzeu Mělník a ve Státním okresním archivu Mělník. Proto v roce 2020 Místní akční skupina Vyhlídky iniciovala jejich opětovné vydání v jednom souhrnném svazku, aby se *Pověsti* opět staly dostupnými široké veřejnosti a obyvatelé Mělnicka i Kokořínska mohli znovu objevovat tajemství a historii kokořínského kraje. Tato diplomová práce navazuje na uvedenou iniciativu a vznikla s cílem uchovat kokořínské pověsti jako živou součást kolektivní paměti místních obyvatel. Hlavním výstupem této práce jsou modelové lekce regionální historie, které představují vybrané pověsti žákům základních škol a gymnázia z Mělnicka. Výuka probíhá přímo v místech, kde se dané příběhy tradují, což podporuje zážitkové učení a prohlubuje vztah žáků k regionálnímu kulturnímu dědictví.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se dále dělí do pěti kapitol a několika podkapitol. První kapitola čtenáře seznamuje s principy vzdělávání v muzeu, ve škole a s příklady funkční i problematické spolupráce mezi těmito institucemi. Následující dvě kapitoly se věnují vymezení a historickému vývoji žánru pověsti, konkrétně pak *Pověstem z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí* a jejich autorům. V další kapitole jsou blíže představeny mělnické vzdělávací instituce, MAS Vyhlídky a Regionální muzeum Mělník, s jejichž spoluprací lekce vznikaly a jejichž zaměstnanci autorce poskytli zpětnou vazbu k navrženým modelovým lekcím. Teoretickou část uzavírá kapitola věnovaná organizačním

---

¹ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. strana 1. ISBN 978-80-907644-0-8.

formám a principům regionální a terénní výuky, na kterých jsou modelové lekce regionální historie postaveny.

Praktická část je rozdělena do čtyř kapitol, které podrobně popisují strukturu, doporučený průběh modelových lekcí regionální historie a zpětnou vazbou k lekcím od respondentů. První kapitola se zaměřuje na podobu formuláře pro zápis modelové lekce a na formulář sloužící k hodnocení její kvality. Následující tři kapitoly představují konkrétní návrhy modelových lekcí určených pro žáky prvního stupně základní školy, druhého stupně základní školy a gymnázia. Součástí těchto kapitol je rovněž zpětná vazba získaná od respondentů, která se týká kvality i doporučení pro další vývoj modelových lekcí.

1 Spolupráce muzea a školy

Muzeum je instituce, která „získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvořy pro vědecké a studijní účely, zkoumá prostředí, z něhož jsou přírodniny a lidské výtvořy získávány, z vybraných přírodnin a lidských výtvořů vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává...“.² Muzeum má dle Zákona č. 483/2004 Sb. povinnost zpřístupnit své sbírky veřejnosti k uspokojení jejich kulturních a vzdělávacích potřeb prostřednictvím muzejních výstav, vzdělávacích programů, vydáváním publikací atd.³

Vzdělávací soustavu České republiky tvoří školy a školská zařízení. Školu představuje instituce, ve které dochází k povinnému předškolnímu a základnímu vzdělání a dále nepovinnému středoškolskému a vyššímu odbornému vzdělání.⁴ Vzdělání je dle Zákona č. 561/2004 Sb. založeno na zásadách a cílech vzdělávání a na systému rámcových vzdělávacích programů.⁵ Rámcové vzdělávací programy „stanoví zejména konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, ... podmínky průběhu a ukončování vzdělávání...“.⁶ Mezi zásady a cíle vzdělávání patří mimo jiné i „poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic...“.⁷

---

² Zákon č. 483/2004 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 186/2004 Sb. (§ 2, čl. 3). In: Zákony pro lidi [online]. AION CS, 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-483>. [cit. 2025-01-15].

³ Zákon č. 483/2004 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 186/2004 Sb. (§ 2, čl. 4 a 5). In: Zákony pro lidi [online]. AION CS, 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-483>. [cit. 2025-01-15].

⁴ Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). (§ 1, Předmět úpravy). In: Zákony pro lidi [online]. AION CS, 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>. [cit. 2025-01-15].

⁵ Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). (§ 2, 3 a 4). In: Zákony pro lidi [online]. AION CS, 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>. [cit. 2025-01-15].

⁶ Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). (§ 4 Rámcové vzdělávací programy, čl. 1). In: Zákony pro lidi [online]. AION CS, 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>. [cit. 2025-01-15].

⁷ Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). (§ 2 Zásady a cíle vzdělávání, čl. 2, odstavec f). In: Zákony pro lidi. [online]. AION CS, 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>. [cit. 2025-01-15].

Prostřednictvím kulturně historického dědictví lidé rozvíjí své porozumění regionálnímu, národnímu a globálnímu prostředí. Historické prostředí obecně disponuje velkým vzdělávacím potenciálem, který ale není plně využit. Aby mohlo dojít k efektivnímu propojení vzdělávání a kulturně historického prostředí, je důležité, aby se kladl důraz na rozvoj spolupráce mezi kulturními institucemi, vzdělávacími organizacemi a místní komunitou.⁸

Na tento apel reagovala světová muzejní scéna i Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Dle nové definice muzea z roku 2022 od Mezinárodní rady muzeí [dále jen ICOM, A.P.] muzea „*nabízejí rozličné podněty pro vzdělávání, potěšení, reflexi a sdílení vědomostí.*“⁹ České ministerstvo školství na konci roku 2024 zase schválilo revidovaný RVP a do vzdělávacího oboru Dějepis byly přidány následující výstupy: žák „*vytvoří vlastní výstup na základě absolvování aktivizačního edukačního programu v paměťové instituci nebo ve veřejném prostoru*“, žák „*vyjádří vlastní představu o funkci a významu historických objektů a motivů ve veřejném prostoru.*“¹⁰

1.1 Druhy vzdělávání v muzeu a ve škole

Vzdělávání je definováno jako proces „*osvojování vědomostí, dovedností, postojů, hodnot, norem, který se zformoval prostřednictvím vzdělávacích procesů.*“¹¹ Procesy vzdělávání jsou definovány jako „*činnosti, které probíhají v edukačním prostředí a zahrnují řízené učení nějakého subjektu, jemuž je exponována (jiným subjektem) nějaká didaktická informace, systematický obsah vzdělávání.*“¹² Vzdělávací činnost představuje i jednu ze základních rolí muzea, vzdělávání tedy probíhá nejen ve školních zařízeních, ale i v kulturních institucích jako je například muzeum. Rozdíl mezi druhy vzdělávání v těchto institucích je následující.

---

⁸ HAVLŮJOVÁ, Hana a LEŠNEROVÁ, Jana. *Kulturní dědictví a udržitelný rozvoj místních komunit ve školní praxi*. Praha: Brontosauří ekocentrum Zelený klub (BEZK), 2012. strana 13. ISBN 978-80-905254-0-5.

⁹ ICOM Česká republika. *Definice muzea z roku 2022*. Online. 2022. Dostupné z: <https://icom-czech.mini.icom.museum/icom/definice-muzea/>. [cit. 2025-01-15].

¹⁰ Národní pedagogický institut. *Revize rámcových vzdělávacích programů – Dějepis*. Online. 2024. Dostupné z: <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti/cas/dej>. [cit. 2025-02-11].

¹¹ PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 3. Praha: Portál, 2001. strana 292. ISBN 80-7178-579-2.

¹² PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 2. Praha: Portál, 1998. strana 303 a 304. ISBN 80-7178-252-1.

Ve školách dochází k formálnímu vzdělávání, to znamená, že po ukončení vzdělávacího procesu v tomto typu vzdělávání absolvent obdrží všeobecně uznávaný certifikát. Dále jsou funkce toho typu vzdělávání zaneseny v právních předpisech vzdělávací soustavy jednotlivých států.¹³ Vzdělávání v muzeu je v České republice považováno za neformální, tento typ vzdělávání je založen na vzdělávacích aktivitách, které se realizují mimo složky vzdělávací soustavy. Neformální vzdělávání reprezentují například volnočasové aktivity pro děti, kurzy, školení, přednášky i vzdělávací programy v muzeích a v jiných kulturních institucích.¹⁴ Vzdělávací programy v muzeu, které jsou vedeny odborným lektorem, jsou mnohdy považovány za významnou součást formálního vzdělávání. Vzdělávací činnost v muzeích se tedy ve skutečnosti odehrává na pomezí formálního a neformálního vzdělávání.¹⁵

1.2 Příklady dobré spolupráce, překážky ve spolupráci

Muzea dle našeho právního řádu nejsou v první řadě považována za vzdělávací instituce.¹⁶ Do budoucna se ale muzea mohou lépe začlenit do vzdělávací soustavy České republiky. Nejen proto, že disponují velkým edukačním potenciálem, ale i proto, že na konci roku 2024 došlo k revizi RVP, které vstoupí v platnost v roce 2027. V rámci této revize je pro všechny školy České republiky a pro jednotlivé vzdělávací oblasti deklarována spolupráce s paměťovými institucemi.¹⁷

Spolupráce mezi vzdělávací institucí [dále jen školou, A. P.] a muzeem může být pro obě organizace oboustranně přínosná. Školní skupiny představují pro muzeum zajímavou cílovou skupinu. Z provedených výzkumů z českého a zahraničního prostředí z počátku 21. století, které pak dále vyhodnotila Petra Šobáňová v knize *Edukační potenciál muzea*, vyplývá, že žáci, kteří pravidelně se svou školou navštěvují muzeum, se v budoucnu do muzea opět vracejí se svou

---

¹³ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. strana 19–28. ISBN 978-80-244-3003-4.

¹⁴ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Neformální vzdělávání*. Online. 2023. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/mladez/neformalni-vzdelavani-1>. [cit. 2025-01-15].

¹⁵ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. strana 19–28. ISBN 978-80-244-3003-4.

¹⁶ BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřená*. Náchod: Juko, 2002. strana 26. ISBN 80-86213-28-5.

¹⁷ Národní pedagogický institut. *Revize rámcových vzdělávacích programů – Dějepis*. Online. 2024. Dostupné z: <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti/cas/dej>. [cit. 2025-02-11].

rodinou i přáteli. Muzea také školám nabízejí atraktivní možnosti pro plnění edukačních cílů prostřednictvím specifických metod učení, například objektového učení.¹⁸ Další výhodou jejich vzájemné spolupráce představuje možnost výuky v neotřelém prostoru muzea. Vyučující žákům vysvětlují nové poznatky na nižší úrovni abstrakce, zatímco muzejní pracovníci, kteří jsou odborníci v oboru, jsou žákům schopni vysvětlit vazby a kontexty mezi jednotlivými poznatky.¹⁹

Jak je již výše zmíněno, vzájemná spolupráce ve věci muzejního i školního vzdělávání má velký potenciál, k jeho naplnění zatím ale zcela nedochází. Při uplatňování muzejního vzdělávání vznikají konkrétní problémy ze strany muzea i školy. Ze strany muzea problém tkví v obecných kulturně-historických souvislostech. Kurátoři, kteří připravují expozice a výstavy, považují znalost kulturně-historických souvislostí za samozřejmost, v prostorách výstavy mnohdy kontext doby není dostatečně reflektován a někteří návštěvníci jsou v rámci expozice ztraceni a nerozumí jí. Proto by se na koncepci rozvoje muzea měli podílet také kvalifikovaní muzejní edukátoři, kteří by společně s kurátory spolupracovali na plánování výstav a vytvářeli by vzdělávací aktivity pro jednotlivé skupiny návštěvníků.²⁰ V dnešní době již v některých muzeích k této spolupráci dochází, je jich ale zatím opravdu velmi málo. Příkladem takových muzeí je: Jihomoravské muzeum ve Znojmě²¹, Masarykovo muzeum v Hodoníně²² nebo Regionální muzeum Mělník.²³ Všechna tato muzea disponují edukátorským týmem, který se podílí na realizaci výstav, přednášek pro školy i veřejnost a vytváří edukačních programy. Ze strany školy problém ve vzájemné spolupráci s muzei spočívá v neochotě přizpůsobit se novým formám výuky. Učitelé totiž v některých případech nejsou přesvědčeni

---

¹⁸ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. strana 231–234. ISBN 978-80-244-3034-8.

¹⁹ BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřená*. Náchod: Juko, 2002. strana 66-69. ISBN 80-86213-28-5.

²⁰ Tamtéž. strana 26–28.

²¹ Jihomoravské muzeum ve Znojmě. Výstavy a akce. Online. In: Muzeum Znojmo. Dostupné z: <https://www.muzeumznojmo.cz/V%C3%BDstavy-a-akce/>. [cit. 2025-02-13].

²² Masarykovo muzeum v Hodoníně. Plán výstav a akcí 2025. Online. In: Masaryk.info. Dostupné z: <https://www.masaryk.info/masarykovo-muzeum-hodonin/998/>. [cit. 2025-02-13].

²³ Regionální muzeum Mělník. *Akce a výstavy*. Online. In: Muzeum – Mělník. Dostupné z: <https://www.muzeum-melnik.cz/muzeum/historie-muzea/>. [cit. 2025-02-13].

o dostatečné edukaci svých žáků, která vyplývá ze vzdělávacích programů.²⁴ Jeden z dalších problémů také představuje velké množství času, které zabere cesta do muzea a zpět a samotná délka edukačního programu. Tento delší čas někteří učitelé či ředitelé škol nechtějí obětovat, a proto raději zůstávají ve školách. Dalším neopominutelnou překážku představuje harmonogram školního roku. Ten se připravuje před začátkem školního roku a některé muzejní programy jsou vytvořeny až v jeho průběhu. Vmísit do výuky neplánovanou návštěvu muzea může být problém. Mimo to by škola neměla podceňovat důkladnou přípravu žáků na návštěvu muzea a následnou evaluaci po skončení programu. Ve většině případů vyučující i žáci nejsou schopni podat konstruktivní kritiku, podle které by se program mohl následně upravovat a vylepšovat.²⁵

Aby muzea mohla dostat svému vzdělávacímu potenciálu, je zapotřebí, aby vztah muzea a školy byl postaven na vzájemné spolupráci, profesionalitě a vstřícnosti. Stěžejní je spolupráce muzea s příslušnými školskými institucemi, které řeší koncepční otázky týkající se obsahu školních vzdělávacích plánů. Další doporučení spočívají ve vzájemné otevřené komunikaci svých potřeb. Například, aktivity, které se nemohou odehrát přímo v prostorách školy, by mohly být realizovány v muzeu. Dále lze předem připravit návštěvu muzea školou tak, aby mohla být ze strany školy co nejproduktivněji využita. Ve výčtu doporučení k efektivní vzájemné spolupráci nesmí být opomenuta ani příprava žáků na návštěvu muzea, evaluace po návštěvě muzea ve škole a poskytnutí zpětné vazby muzeu.²⁶

---

²⁴ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. strana 234. ISBN 978-80-244-3034-8.

²⁵ Poznatek z panelových diskusí na VIII. konferenci Aktuální trendy v muzejní prezentaci a edukaci, 30.9.-2.10. 2024 v Masarykově muzeu v Hodoníně. Více o jejím programu: <https://emuzeum.cz/akce/domaci-konference-a-seminare/aktualni-trendy-v-muzejni-prezentaci-a-edukaci-viii>.

²⁶ BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřená*. Náchod: Juko, 2002. strana 26–29. ISBN 80-86213-28-5.

2 Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí

2.1 2.1 Obecné informace o pověstech

Pověst je výpravný žánr ústní lidové slovesnosti.²⁷ Pověst je psána jako krátký prozaický útvar lidové epiky, která má přímočarou zápletku, jasnou dějovou linii a je vyprávěna stručným, informativním stylem.²⁸ Jedná se o vymyšlený příběh s fantaskními prvky, který odkazuje na skutečné události, osoby nebo prostředí.²⁹ Tyto skutečné události nebo prostředí vychází z historicky doložených reálií a faktů. Do původního reálného základu však zasahuje lidový vypravěč, který příběh obohacuje o fantazijní prvky, mění jeho podobu a vykládá ho. Hlavním cílem pověstí je předávat znalosti o místě, osobě nebo události a působit výchovně. Výchovné působení je v pověstech prezentováno prostřednictvím kladení důrazu na morální principy, kde dobro vítězí nad zlem a viník je spravedlivě potrestán. Pověsti představují méně frekventovaný, ale významný žánr dětské četby.³⁰ L. Lederbuchová ve svém *Průvodci literárním dílem*³¹ uvádí, že nejznámější české pověsti byly sepsány v následujících literárních dílech: v Kosmově *Kronice české*³², v *Kronice tak řečeného Dalimila*³³, v Erbenově *Kytici z pověstí národních*³⁴,

---

²⁷ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Praha: H&H Vyšehradská, 2002. strana 250. ISBN 80-7319-020-6.

²⁸ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. strana 82. ISBN 80-7040-055-2.

²⁹ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Praha: H&H Vyšehradská, 2002. strana 250. ISBN 80-7319-020-6.

³⁰ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. strana 82. ISBN 80-7040-055-2.

³¹ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Praha: H&H Vyšehradská, 2002. strana 250. ISBN 80-7319-020-6.

³² *Kosmova kronika česká*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/kosmova-kronika-ceska-53652>. [cit. 2025-03-23].

³³ *Kronika tak řečeného Dalimila*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/kronika-tak-receneho-dalimila-58603>. [cit. 2025-03-23].

³⁴ *Kytice z pověstí národních*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/kytice-z-povesti-narodnich-31234>. [cit. 2025-03-23].

v Jiráskových *Starých pověstech českých*³⁵, ve Wenigových *Českých pověstech*³⁶ nebo v *Pověstech z Čech, Moravy a Slezska* od Vladimíra Hulpacha³⁷.

2.1.1 Dělení a historie pověstí

Pověsti se dělí dle obsahu a zaměření na místní a historické, ty jsou dále děleny dle žánrových typů a variant. Místní pověsti se vztahují k určitému regionu nebo lokalitě. Obvykle poskytují etymologii místních objektů a nezdědka jim připisují nadpřirozenou moc. Dále jsou místní pověsti rozdělené na pověsti etiologické (myticky interpretují vznik Země, člověka nebo zvířat), erbovní a rodové (popisují vznik a vývoj městských znaků a rodových erbů, představují lid s neobyčejnými vlastnostmi nebo tragické rodové osudy). Erbovní a rodové pověsti plynule přecházejí do lidového vyprávění ze života. Historické pověsti zase popisují významné dějinné epochy a události (války, lidové rebelie) nebo se vážou k historickým postavám. Historické pověsti je možné rozdělit na národní a mytologické (antické, čínské, indické...). Pro mytologické pověsti se užívá i termín báje. Zvláštní postavení zaujímají démonické pověsti, které vyprávějí o místních strašidlech, čertech, polednicích, vílách, vodnicích atd. I přesto, že se literární věda rozřazuje pověsti do kategorií, jejich zařazení je složité, protože se jednotlivá kritéria vzájemně prolínají.

Jaroslav Toman ve *Vybraných kapitolách z teorie dětské literatury*³⁸ uvádí, že nejstarší české pověsti se vážou k počátkům české státnosti a své kořeny nacházejí ve středověkých kronikách, jako jsou *kroniky Kosmova*³⁹ a *Hájkova*⁴⁰. Během národního obrození a v druhé polovině 19. století obrozenci jako Karel Jaromír Erben, Božena Němcová nebo František Ladislav Čelakovský lidové pověsti intenzivně shromažďovali a literárně

---

³⁵ *Staré pověsti české*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/stare-povesti-ceske-29237>. [cit. 2025-03-23].

³⁶ *České pověsti*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/ceske-povesti-134986>. [cit. 2025-03-23].

³⁷ *Pověsti z Čech, Moravy a Slezska*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/povesti-z-cech-moravy-a-slezska-476274>. [cit. 2025-03-23].

³⁸ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. strana 82–85. ISBN 80-7040-055-2.

³⁹ *Kosmova kronika česká*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/kosmova-kronika-ceska-53652>. [cit. 2025-03-23].

⁴⁰ *Kronika česká*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/kronika-ceska-182360>. [cit. 2025-03-23].

je zpracovávali. Stejně tak postupovali u českých pohádek. Ve výkladu pověstí byl kladen velký důraz na výchovný a vlastenecký aspekt. Nejucelenější soubor národních pověstí sepsal Alois Jirásek v knize *Staré pověsti české*⁴¹. V období mezi světovými válkami tento žánr upadal a nevznikala žádná díla trvalé hodnoty. K velké aktualizaci české pověsti došlo až během nacistické okupace, kdy František Langer sepsal protifašistickou povídku *Děti a dýka*⁴². V 50. letech byla pověst upravována dle marxistické třídní ideologie, což vedlo k deformaci její původní lidové podoby. V 60. letech se pověsti v literatuře objevovaly jen zřídka a vydávání sbírek téměř ustalo. Naopak v 70. a 80. letech 20. století došlo k oživení tohoto žánru. Vznikaly nové sbírky pověstí spjaté s Čechami, Moravou, Slezskem i Slovenskem. V tomto duchu napsal Eduard Petiška knihu *Staré české báje a pověsti*⁴³ a *Báje dvacátého století*⁴⁴. Objevily se i příběhy inspirované světovou mytologií, zejména antickou. J. Toman ve své knize *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury* dále uvádí, že hlavním reprezentantem tohoto žánru byl opět Eduard Petiška, který převyprávěl klasické mýty a pověsti z řeckého mytologie a z Egypta v knihách *Staré řecké báje a pověsti*⁴⁵ a *Báje a pověsti starého Egypta a Mezopotámie*⁴⁶. Od 90. let 20. století, v podstatě až do současnosti se pověsti těší velké oblibě. Nejen že neustále dochází k reedici některých významných souborů pověstí, například Petiškových *Starých bájí a pověstí*, ale i některá další témata se opakovaně zpracovávají, například místní pověsti. Tyto místní pověsti povětšinou vycházely v 80. a 90. letech 20. století, v některých případech byly

---

⁴¹ *Staré pověsti české*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/stare-povesti-ceske-29237>. [cit. 2025-03-23].

⁴² *Děti a dýka*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/deti-a-dyka-74094>. [cit. 2025-03-23].

⁴³ *Staré české báje a pověsti*. Online. Kosmas. Dostupné z: https://www.kosmas.cz/knihy/189802/stare-ceske-baje-a-povesti-i/?srsltid=AfmBOopl6B_EWUTtfShFhO-vHcCm1W7AmnbV2nq1uh6R25QSXzhZA9kE. [cit. 2025-03-23].

⁴⁴ *Báje dvacátého století*. Online. Kosmas. Dostupné z: https://www.kosmas.cz/knihy/189802/stare-ceske-baje-a-povesti-i/?srsltid=AfmBOopl6B_EWUTtfShFhO-vHcCm1W7AmnbV2nq1uh6R25QSXzhZA9kE. [cit. 2025-03-23].

⁴⁵ *Staré řecké báje a pověsti*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/stare-recke-baje-a-povesti-34649>. [cit. 2025-03-23].

⁴⁶ *Báje a pověsti starého Egypta a Mezopotámie*. Online. Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/baje-a-povesti-stareho-egypta-a-mezopotamie-140325>. [cit. 2025-03-23].

znovu vydány v první třetině 21. století.⁴⁷ Například: *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbězdězí* od Jiřího Zubíka a Josefa Houžvy (vydány v letech 1994-1996, znovu publikovány v roce 2020)⁴⁸, *Kouzelné dudy* od Vladimíra Hulpacha (vydány roku 1985, v roce 2002 byly opět uvedeny na trh v rozšířeném vydání o další oblasti Ústecka pod názvem *Báje a pověsti z Čech a Moravy – Ústecko*)⁴⁹, *Báje a pověsti z kraje Jiráskova* od Antonína Krtičky (poprvé uvedeny v roce 1925, opětovně vydány v roce 2006)⁵⁰ nebo *Pražské pověsti* od Václava Cibuly (vydány v roce 1983, znovu publikovány v roce 2007)⁵¹. V počátcích 21. století byly na trh uvedeny místní pověsti od Evy Koudelkové *Pověsti z Liberce a Liberecka* (2001)⁵² nebo *77 pražských legend* od Aleny Ježkové (2006)⁵³.

---

⁴⁷ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. strana 82–85. ISBN 80-7040-055-2.

⁴⁸ *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbězdězí*. Online. In: Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/povesti-z-kokorinska-msenska-a-podbezdezi-528955>. [cit. 2025-02-21].

⁴⁹ *Báje a pověsti z Čech a Moravy – Ústecko*. Online. In: Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/prehled-knihy/baje-a-povesti-z-cech-a-moravy-ustecko-34002>. [cit. 2025-02-21].

⁵⁰ *Báje a pověsti z kraje Jiráskova*. Online. In: Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/prehled-knihy/baje-a-povesti-z-kraje-jiraskova-109169>. [cit. 2025-02-21].

⁵¹ *Pražské pověsti*. Online. In: Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/prazske-povesti-8806>. [cit. 2025-02-21].

⁵² *Pověsti z Liberce a Liberecka*. Online. In: Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/povesti-z-liberce-a-liberecka-229798>. [cit. 2025-02-21].

⁵³ *77 pražských legend*. Online. In: Databáze knih. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/77-prazskych-legend-50009>. [cit. 2025-02-21].

2.2 Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí

*Pověsti z Kokořínska a Mšenska I. a II. díl*⁵⁴ a *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*⁵⁵ [tyto pověsti představují III. díl, A.P.] jsou knihy napsané Jiřím Zubíkem a Josefem Houžvou v 90. letech 20. století. Tato autorská dvojice sepsala pověsti z rozhovorů s obyvateli zmíněných oblastí, z dobového tisku a ze studia pramenů. Celkem popisují 145 tradovaných pověstí z oblasti Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí. Tyto místní pověsti se předávaly ústně po staletí a dodnes spoluvytvářejí genius loci Kokořínska a jeho okolí.

První díl *Pověstí*⁵⁶ byl vydán v roce 1994 v nákladu 200 kusů Regionálním muzeem Mělník. V tomto díle vyšlo celkem 41 pověstí v kapitolách: O hradu [zamýšleno jako o hradu Kokořín, A.P.], O kokořínské tvrzi, O kokořínském zámku, O Housce, O Harasovu a O Hradsku [zamýšleno jako někdejší hrad a město, A.P.].

Druhý díl *Pověstí*⁵⁷ byl taktéž publikován v roce 1994 v nákladu 200 kusů Regionálním muzeem Mělník. V knize vyšlo celkem 49 pověstí. V tomto vydání autoři nezařazovali pověsti dle místa a vydali je v jedné jediné kapitole s názvem O různých místech.

Třetí díl *Pověstí*⁵⁸ byl vydán v roce 1996 v nákladu 200 kusů Regionálním muzeem Mělník. V knize se nachází celkem 55 pověstí v kapitolách: Místní legendy, Enigmatické monumenty, Tajemství podzemí, Stopy hermetických filozofů, Čarodějníci, Revenanti, Bílá paní, Bájní tvorové a Fantastický bestiář.

*Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*⁵⁹ z roku 2020 byly znovu vydány kvůli velkému zájmu ze strany mělnických občanů. Původní 3 díly *Pověstí* z 90. let 20. století byly již

---

⁵⁴ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska a Mšenska I. a II. díl*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 1994.

⁵⁵ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí (III. díl)*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 1996.

⁵⁶ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska a Mšenska I. díl*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 1994.

⁵⁷ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska a Mšenska II. díl*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 1994.

⁵⁸ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí (III. díl)*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 1996.

⁵⁹ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. ISBN 978-80-907644-0-8.

rozprodány a MAS Vyhlídky v roce 2019 započala jednání o opětovném vydání všech *Pověstí* v jedné jediné publikaci. MAS Vyhlídky se spojila s dcerou Jiří Zubíka a zakoupila od ní na *Pověstí* práva k vydání. Již během roku 2019 započaly redakční práce, a ještě toho roku MAS Vyhlídky navázala spolupráci s mělnickým muzeem.⁶⁰ Ucelené vydání knihy o *Pověstech z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí* nakonec vyšlo v nákladu 1 500 kusů v roce 2020. Nové vydání místních pověstí vyšlo v grafické podobě s ilustracemi od Olgy Vychodilové. V knize došlo k jediné úpravě (viz podkapitola 2.2.1). Jednotlivé pověsti byly ponechány beze změny, jen prošly úpravou podle současných jazykových norem a bylo zvětšeno písmo pro lepší čtení dětmi a seniory.

Do marketingové kampaně, která započala v roce 2020, se k Regionálnímu muzeu a MAS přidalo i Muzeum Mladoboleslavsko⁶¹, protože část pověstí v knize je věnována i pověstem z Mladoboleslavska. Nové vydání *Pověstí* bylo představeno v regionálních denících, na facebookových a instagramových profilech muzea nebo na portálu Kudy z nudy. V jednotlivých částech mělnického regionu probíhaly výstavy, kde jednotlivé pověsti byly prezentovány prostřednictvím panelů s fotopříběhy. Ty byly nafoceny Regionálním muzeem Mělník i muzeem Mladoboleslavsko. Prázdné panely, do kterých byly následně fotopříběhy instalovány, zapůjčilo muzeum v Boleslavi. Tato panelová výstava byla využita řadou míst, navštívila Resort Vrchbělá, náměstí ve Mšeně, Centrum seniorů Mělník, návsi v Chorušicích, Chlumíně a ve Vysoké. Všude byla přístupná po dobu jednoho až dvou měsíců. Po skončení propagační kampaně byly fotopříběhy v panelech uloženy v Muzeu Mladoboleslavsko.⁶² Mimo jiné mělnické muzeum zorganizovalo několik přenášek v dobových kostýmech a vytvořilo i audionahrávky ke 3 pověstem, které jsou dostupné na jejich webu.⁶³ MAS Vyhlídky zase věnovala nové *Pověstí* do všech škol v Mělníku a jeho okolí.⁶⁴

---

⁶⁰ Z rozhovoru s PhDr. Marcelou Pánkovou, Ph.D. ze dne 17. 2. 2025.

⁶¹ Muzeum Mladoboleslavsko. *Muzeum Mladoboleslavsko*. Online. Dostupné z: <https://www.muzeummb.cz/>. [cit. 2025-02-09].

⁶² Z rozhovoru s Mgr. Jitkou Královou ze dne 10. 2. 2025.

⁶³ Regionální muzeum Mělník. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Online. Dostupné z: <https://www.muzeum-melnik.cz/muzeum/aktuality-1/povesti-z-kokorinska-msenska-a-podbezdezi-991cs.html>. [cit. 2025-03-12].

⁶⁴ Z rozhovoru s Mgr. Jitkou Královou ze dne 10. 2. 2025.

2.2.1 Rozdělení kapitol

Kniha *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí* z roku 2020 obsahuje celkem 144 pověstí, tedy o jednu méně než ve vydání ve třech svazcích *Pověstí z 90. let 20. století*. V *Pověstech* z roku 2020 chybí pověst s názvem *Kaplička v Boudecké roklí*⁶⁵. Tato pověst je velmi krátká. Popisuje jen z pískovce vytesanou kapličku, u které se zjevoval bezhlavý myslivec. Obětní modlitba za myslivce pronesená u kapličky smývala viny člověka, který modlitbu pronesl. Pověst byla z knihy vypuštěna nedopatřením při redakčních pracích.⁶⁶

Jednotlivé kapitoly jsou v knize rozděleny dle místa, odkud pověsti pocházejí, O hradu [myšleno o hradu Kokořín, A.P.], Ze vsi Kokořína a okolí, Kokořínské údolí, O Harasovu, Z Vysocka a Liběchova, Mšeno, Okolí Mšena, Hradsko a okolí, Houska, Dubsko, Mladoboleslavsko, Strašidla a bájně bytosti.

Na několika posledních stránkách se nachází kapitoly Literatura a prameny, Další zdroje z původního vydání, Další zdroje, Poznámky a Vysvětlivky. V kapitole Poznámky jsou některá fakta zmíněná v jednotlivých pověstech vyvrácena. Například pověst *O rytíři Krutoslavu* z Kokořína popisuje Kokořínsko za panování knížete Soběslava I., zmiňuje se zde, že příběh se odehrával na hradě Okoř a Kokořín, v této době ale hrad Kokořín ještě nebyl postaven. V kapitole Vysvětlivky jsou osvětleny pojmy, které by pro čtenáře mohly být nesrozumitelné, například pojem Prušácký obrst, který je zde popsán jako plukovník z doby sedmiletých válek v 18. století.⁶⁷

2.3 Výsledky archivního výzkumu

Během sběru informací o životě Jiřího Zubíka a Josefa Houžvy, a jejich společném díle autorka této práce navštívila Státní okresní archiv Mělník, kde aktivně bádala v osobním fondu Josefa Houžvy⁶⁸ a ve sbírce rukopisů Josefa Houžvy⁶⁹ a ve sbírce rukopisů Jiřího Zubíka⁷⁰. V osobním

---

⁶⁵ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí (III. díl)*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 1996. strana 40.

⁶⁶ Z rozhovoru s Mgr. Jitkou Královou ze dne 23. 3. 2025.

⁶⁷ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. strana 194–203. ISBN 978-80-907644-0-8.

⁶⁸ SOKA Mělník, Osobní fond Josefa Houžvy, Josef Houžva, balík č.1, rukopisy.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ SOKA Mělník, Sbírká rukopisů Mělník, karton 1, Jiří Zubík.

fondy Josefa Houžvy⁷¹ autorka našla 14 pověstí z oblasti Kokořínska, které dosud nebyly nikde zveřejněny ani publikovány. Proč autoři tyto pověsti ze svých knih vyřadili, zjišťovala autorka i během osobních rozhovorů s ředitelkou mělnického regionálního muzea s Jitkou Královou, s dcerou pana Zubíka s Blanskou Zubíkovou a s vedením MAS Vyhídky s Marcelou Pánkovou. Důvod k jejich vyřazení neznala žádná z výše zmíněných respondentek. Vyřazené pověsti se od těch vydaných neliší stylistikou, délkou ani místním zařazením. Pověsti publikované i nepublikované se ve své obecnosti vztahují k místům na Kokořínsku, k historickým událostem, ke konkrétním osobám z regionu i k osobám přesahující region. Výběr pověstí k publikování si autoři tvořili sami, je tedy možné, že se jednoduše rozhodli nějaké pověsti z výběru zcela vyřadit.

Mezi vyřazené pověsti patří tyto: *Dobytí Kokořína Roháčem z Dubé, Mlýn Podhradský, Kokořínský krajánek Chudomel, Jeskyně „Barcalina“, Jiří Hrzán z Harasova a na Vidimi, Tajuplné údolí pod Kokořínským hradem, Hlučovský mlýn po staročesku, Mlýn v Mlčeni, Mlýn v Mlčeni, Ing. A. Holub vypráví, Pramen „Stříbrník“, Jak syn radního krávu ukradl, Pán z Harasova a čeledín Kozel, Hospoda „U Krobiána“, Vypálil osm set českých vsí.* Tento výčet pověstí zajisté není finální, jelikož autorka této práce v archivu báda v omezeném čase, a protože v archivu dodnes chybí osobní fond Jiřího Zubíka, ve kterém se nějaké nezveřejněné pověsti také mohou objevit.⁷²

---

⁷¹ SOKA Mělník, Osobní fond Josefa Houžvy, Josef Houžva, balík č.1, rukopisy.

⁷² Tamtéž.

3 Jiří Zubík a Josef Houžva

Jiří Zubík i Josef Houžva byli významní redaktoři mělnického regionálního tisku druhé poloviny 20. století. Mimo výše zmíněných *Pověstí* autoři také sepsali *Pověsti z Mělnicka, Neratovicka, Kostelecka a Kralupska*.⁷³

3.1 Jiří Zubík

Jiří Zubík se narodil 14. 9. 1928 v Jelenicích u Mělníka. Vystudoval obor novinářství na Univerzitě Karlově na Institutu osvěty a novinářství. V mělnickém regionálním tisku (*Okresní noviny Mělnicko*, později *Nové Mělnicko*) působil jako redaktor, poté do roku 1957 i jako vedoucí redakce. Od roku 1969 do roku 1989 byl redaktorem krajského týdeníku *Svoboda*. Jiří Zubík byl po celý život činný v regionální publicistice a měl velký zájem o regionální historii. Ve *vlastivědném sborníku Mělnicka* publikoval rozsáhlou studii o historii tisku na Mělnicku mezi lety 1864–1989.⁷⁴ Byl také kronikářem v Liblicích od roku 1995 do roku 2004 a pro tuto obec napsal v roce 2004 knihu *Liblice 750*. Tato publikace byla vytvořena pouze pro účely obce Liblice a několik málo jejích výtisků se nachází v obecní knihovně na zdejším obecním úřadě.⁷⁵ Pan Zubík byl vášnivým sběratelem pověstí z okolí Mělnicka i Kokořínska a byl členem Literárního klubu *Pegas Mělník*. Mimo jiné vydal i básnické sbírky *Volání domova* a *Návraty*.⁷⁶ Zemřel v Liblicích dne 29. 5. 2016.

3.2 Josef Houžva

Josef Houžva se narodil 14. 10. 1928 v Dědibabech v okrese Mělník. Pan Houžva byl spolupracovníkem regionálního mělnického tisku, kam psal články o sportu a historii. Do světa sportu taktéž přispěl několika publikacemi o fotbalu a boxu.⁷⁷ Jeho články o historii byly především regionálně orientované na Mělník a okolí (například články na téma *Mělnický buřič*, nebo *Jaroslav Vrchlický a Mělnicko*), nejčastěji je publikoval v časopisech *Svoboda* a *Svobodné*

---

⁷³ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Mělnicka, Neratovicka, Kostelecka a Kralupska*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2022. ISBN 978-80-907644-4-6.

⁷⁴ SÍGL, Miroslav. *Kdo byl a je kdo – Mělnicko, Kralupsko, Neratovicko*. Praha: Libri, 2007. strana 527. ISBN 978-80-7277-351-0.

⁷⁵ Z rozhovoru s dcerou pana Zubíka, Blankou Zubíkovou ze dne 4. 3. 2025.

⁷⁶ SÍGL, Miroslav. *Kdo byl a je kdo – Mělnicko, Kralupsko, Neratovicko*. Praha: Libri, 2007. strana 527. ISBN 978-80-7277-351-0.

⁷⁷ Tamtéž. strana 153.

Slovo.⁷⁸ Mimo jiné byl kronikářem mělnické skautské organizace a SK Elektrárny, v elektrárně zároveň patřil k nejstarším členů tamější Tělovýchovné jednoty.⁷⁹ Dále sepsal kroniky Mělnicka od roku 450 do roku 1992 a převyprávěl několik desítek pověstí z Mělnicka a Kokořínska. Josef Houžva zemřel 16. 7. roku 1996.⁸⁰

---

⁷⁸ Knihovny.cz. *Josef Houžva*. Online. Dostupné z: https://www.knihovny.cz/Search/Results?join=AND&bool0%5B%5D=AND&lookfor0%5B%5D=xx0033233&type0%5B%5D=adv_search_author_corporation&page=2. [cit. 2025-03-13].

⁷⁹ ZUBÍK, Jiří. *Spolupracovník a přítel Josef Houžva a jeho milované Mělnicko*. Mělnicko. 2003, roč. 42, č. 41, s. 2.

⁸⁰ SÍGL, Miroslav. *Kdo byl a je kdo – Mělnicko, Kralupsko, Neratovicko*. Praha: Libri, 2007. strana 153. ISBN 978-80-7277-351-0.

4 Regionální muzeum Mělník, MAS Vyhlídky, ZŠ Jungmannovy sady, Gymnázium Jana Palacha Mělník

Jak je již výše zmíněno, na opětovném vydání knihy *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezděží* se podílela MAS Vyhlídky z.s a Regionální muzeum Mělník p.o. Obě organizace jsou blíže popsány v této kapitole. Protože modelové lekce regionální historie byly konzultovány s vyučujícími ze ZŠ Jungmannovy sady a z Gymnázia Jana Palacha Mělník, jsou tyto instituce v této kapitole taktéž představeny.

4.1 Regionální muzeum Mělník

Počátky vzniku regionálních muzeí v českých zemích datujeme od 80. let 19. století, kdy se v důsledku snahy o obnovení národního zrovnoprávnění začalo po českých zemích rozšiřovat lokální vlastenectví. Pojem regionální muzeum nemá striktně danou definici, která by popisovala obsah a úkoly těchto institucí. Regionální muzea na našem území ale vykazují určité znaky, které všechna tato místní muzea spojují. Mezi určující znaky regionálních muzeí patří například geografické měřítko, kde se vyskytují, dále podpora místní komunity, vlastivědné zaměření, a především péče o regionální identitu a kulturní dědictví dané oblasti.⁸¹ Regionální muzea bývají často označována za muzea malá, a to především kvůli počtu jeho zaměstnanců, kterých bývá většinou do patnácti. Jejich sbírky leckdy obsahují významné sbírkové předměty. Některá taková muzea dokonce disponují obrovskými archeologickými, historickými nebo přírodovědnými sbírkami.⁸² Regionální muzea archivují paměť regionu a díky tomu jsou schopna uchovat hmotnou kulturu místní společnosti, která by v dnešním světě zřejmě zanikla

---

⁸¹ ŘÁNKOVÁ, Terezie. *Muzeum škol – škola muzeu: Možnosti participace studentů na edukačních programech a interpretaci kulturního dědictví*. Online. 2024. Brno: Muzeum Brněnska pro Komisi pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku. strana 47–50. Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/muzejn%C4%9B%20pedagogick%C3%A1/Rankova.pdf>. [cit. 2025-01-30].

⁸² ŽALMAN, Jiří. *Malá muzea* (přednáška na semináři v Plzni). Online. Věstník AMG. 2007, roč. 2007, č. 2, s. 8–10. Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/vestnik%20AMG/Vestnik AMG 2 07.pdf>. [cit. 2025-01-30].

pod tíhou národní kultury.⁸³ Tato malá muzea tvoří přes 40 % ze všech muzeí na území České republiky, představují tedy významnou část českého muzejnictví.⁸⁴

Krajinské museum se sídlem v královském věnném městě Mělníku bylo založeno roku 1888 za přičinění Ludvíka Böhma, který byl toho roku ředitelem měšťanské chlapecké i dívčí školy.⁸⁵ Ludvík Böhm se jako člen Národní jednoty severočeské zapřičinil, mimo mělnického muzea, o vznik Zpěváckého spolku a stal se jedním ze zakladatelů mělnického Sokola.⁸⁶ V roce 1888 bylo muzeum umístěno do dvou místností na mělnické radnici a disponovalo 120 sbírkovými předměty. Následně si muzeum pronajalo několik místností v budově mělnického zámku, kde roku 1892 proběhla první výstava sbírek krajinského muzea. V roce 1895 se sbírky mělnického muzea prezentovaly na Národopisné výstavě československé. Roku 1903 se ale muzeum muselo ze zámku vystěhovat. Tím pro samotné muzeum započalo období útrap a omezení jeho činnosti. Muselo se ještě dvakrát stěhovat a také do jeho fungování zasáhla první světová válka. Díky těmto faktorům mělnické muzeum přišlo o část svých sbírek.⁸⁷ První republika nabídla příznivé podmínky pro obnovení a rozšíření přednáškové činnosti místních historiků a archeologů. Během 20. let 20. století se zrodil nápad na výstavbu nové budovy pro Mělnické Krajinské muzeum, dokonce byl k tomuto účelu zřízen i fond. V roce 1928 ale vznikla nová idea, postavení kulturního domu pro všechny místní kulturní instituce. Tak se i stalo, fond na výstavbu muzea byl přesunut do výstavby nového Masarykova kulturního domu, kam se i muzeum v roce 1936 přesunulo. Původně měl být v kulturním domě vybudovaný i muzejní pavilon, bohužel se v důsledku rozpočtových škrtů původní plán nerealizoval. V kulturním domě muzeum nakonec dostalo k dispozici pouze jeden výstavní sál

---

⁸³ CHLEBEC, Petr. *Zpráva ze semináře Presentace dějin v malých muzeích*. Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce. Praha: Národní muzeum, 2020. strana 52–57. Dostupné z: <https://publikace.nm.cz/periodicke-publikace/muzeum-muzejni-a-vlastivedna-prace/58-1/zprava-ze-seminare-presentace-dejin-v-malych-muzeich>.

⁸⁴ ŽALMAN, Jiří. *Malá muzea* (přednáška na semináři v Plzni). Online. Věstník AMG. 2007, roč. 2007, č. 2, s. 8–10. Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/vestnik%20AMG/Vestnik_AMG_2_07.pdf. [cit. 2025-01-30].

⁸⁵ Regionální muzeum Mělník. *Regionální muzeum Mělník oslaví letos 120. výročí své existence*. Mělnicko: Týdeník. 2008, roč. 2008, č. 12, s. 2.

⁸⁶ KILIÁN, Jan. *Mělník. Historie, kultura, lidé*. Praha: Lidové noviny, 2010. strana 272. ISBN 978-80-7422-029-6.

⁸⁷ Regionální muzeum Mělník. *Historie muzea*. Online. Regionální muzeum Mělník. Dostupné z: <https://www.muzeum-melnik.cz/muzeum/historie-muzea/>. [cit. 2025-02-01].

a přilehlé skladiště. Od roku 1903 až do roku 1936 byly některé sbírky muzea přechovávány doslova v bednách, další, především přírodniny zaměřily do mělnických škol, odkud se již do muzea nikdy nevrátily. Roku 1936 ale konečně spatřily světlo světa v rámci Výstavy kulturní práce Mělnicka. V tomto roce započalo Mělnicko Krajinské muzeum vydávat i vlastivědný sborník *Mělnicko*. V roce 1941 bylo vydávání tohoto sborníku zastaveno a expozice muzea byla zrušena. Sbírký muzea byly uskladněny v provizorních prostorech. Až do počátku 50. let 20. století muzeum stagnovalo a nevyvíjelo prakticky žádnou činnost.

Na počátku 50. let 20. století se novým zřizovatelem muzea stal okresní národní výbor a sbírky mělnického muzea se staly majetkem státu.⁸⁸ V těchto letech na nich byly napáchány velké škody, jelikož okresní národní výbor se usnesl, že vybrané exponáty bude rozprodávat nebo posílat do místa jejich vzniku. Mimo to se muzeum opět přesunulo do prostor mělnického zámku, kde opět otevřelo novou expozici a rozšířilo své sbírky o fondy zrušených muzeí v Kostelci nad Labem, Liběchově, Mšeně a Nelahozevsi. V 60. letech ale byla expozice opět uzavřena v důsledku stavebních úprav zámku. V 70. a 90. letech 20. století se ze strany muzea začalo blýskat na lepší časy. Během roku 1974 se nový ředitel mělnického muzea Zdeněk Mareček, ve spolupráci s jeho zaměstnankyní Miloslavou Havlíčkovou, zasloužil o rozsáhlé ošetření a evidenci muzejních sbírek. Díky těmto jejich krokům mohla být roku 1978 otevřena i nová expozice v prostorách mělnického zámku. V roce 1983 do čela vedení muzea stanula PhDr. Miloslava Havlíčková. V roce 1999 dostalo muzeum k dispozici prostory bývalého kapucínského kláštera, který se nachází vedle mělnické radnice na náměstí Míru. Mělnické muzeum se zde nachází dodnes. Během roku 2003 získalo muzeum nového zřizovatele a stalo se příspěvkovou organizací Středočeského kraje, v souvislosti s tím se muzeum přejmenovalo z Okresního muzea v Mělníku na Regionální muzeum Mělník. V tomto roce byla taktéž otevřena stálá expozice *Historické kočárky*, která je zde k vidění dodnes.⁸⁹ Paní Miloslava Havlíčková byla ředitelkou muzea až do roku 2022, v tomto roce ji na její pozici vystřídala Mgr. Jitka Králová, která tento post zastává dodnes.

---

⁸⁸ KILIÁN, Jan. *Mělník. Historie, kultura, lidé*. Praha: Lidové noviny, 2010. strana 389–392. ISBN 978-80-7422-029-6.

⁸⁹ Regionální muzeum Mělník. *Historie muzea*. Online. Regionální muzeum Mělník. Dostupné z: <https://www.muzeum-melnik.cz/muzeum/historie-muzea/>. [cit. 2025-02-01].

Mezi další části expozice patří například *Nahlédnutí do středověkého města*⁹⁰, *Všední den obyvatel venkova*⁹¹ nebo *Přírodovědná expozice*⁹². Odbornou specializací muzea je dokumentace regionální historie vinařství.⁹³ Muzeum pořádá i různé akce a výstavy pro školy i místní komunitu. Mezi nejvýznamnější výstavu tohoto roku patří bezesporu *Mělník v čase: 750 let města*.⁹⁴

4.2 MAS Vyhlídky

Místní akční skupina [dále jen MAS, A. P.] je právnická osoba, která představuje veřejně-soukromé partnerství na regionální úrovni. MAS jsou složeny ze zástupců místních občanů, neziskových organizací, podnikatelských subjektů a obcí. Hlavním posláním všech MAS je získávání finanční podpory z Evropské unie na rozvoj venkova a zemědělství.⁹⁵ MAS jsou hlavním nástrojem pro aplikaci přístupu LEADER [tento přístup prosazuje partnerství veřejných a soukromých subjektů, A. P.], který přímo zapojuje místní zástupce do rozvoje a realizace místních strategií, rozhodování a alokace zdrojů.⁹⁶

Mezi hlavní úkoly všech MAS patří přijímání a posuzování žádostí o podporu a stanovení její výše, podpora místních aktérů pro rozvoj a realizaci projektů, včetně podpory jejich schopností

---

⁹⁰ Regionální muzeum Mělník. *Nahlédnutí do středověkého města*. Online. Dostupné z: <https://www.muzeum-melnik.cz/stale-expozice-1/historicka-expozice/?ftresult=Nahl%C3%A9dnut%C3%AD+do+st%C5%99edov%C4%9Bk%C3%A9ho+m%C4%9Bsta>. [cit. 2025-02-10].

⁹¹ Regionální muzeum Mělník. *Všední den obyvatel venkova*. Online. Dostupné z: <https://www.muzeum-melnik.cz/stale-expozice-1/historicka-expozice/?ftresult=Nahl%C3%A9dnut%C3%AD+do+st%C5%99edov%C4%9Bk%C3%A9ho+m%C4%9Bsta>. [cit. 2025-02-10].

⁹² Regionální muzeum Mělník. *Přírodovědná expozice*. Online. Dostupné z: <https://www.muzeum-melnik.cz/stale-expozice-1/prirodovedna-expozice/?ftresult=p%C5%99%C3%ADroda+m%C4%9Blnicka>. [cit. 2025-02-10].

⁹³ ŠPAČKOVÁ, Renata. *Mělnicko: Mělník, průvodce městem*. Město Mělník, 2007. strana 11.

⁹⁴ Regionální muzeum Mělník. *Mělník v čase: 750 let města*. Online. Dostupné z: https://www.muzeum-melnik.cz/akce-a-vystavy/melnik-v-case-750-let-mesta-1237_785cs.html. [cit. 2025-02-10].

⁹⁵ Národní síť místních akčních skupin České republiky, z.s. *Co jsou MAS*. Online. *Národní síť MAS České republiky*, z.s. 2019, s. 1. Dostupné z: <https://www.nsmascr.cz/o-nas/co-jsou-mas/>. [cit. 2025-02-02]

⁹⁶ European Network for Rural Development. *The LEADER approach*. Online. European Network for Rural Development. 2021. Dostupné z: https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_en.html. [cit. 2025-02-02].

v oblasti projektového řízení a zajištění soudržnosti strategie místního rozvoje vedeného komunitou. Nesmí být opomenuta ani příprava a zveřejňování výzev k předkládání návrhů projektů, včetně definování výběrových kritérií atd.⁹⁷ V Evropské unii je nyní na 3 134 MAS.⁹⁸ V České republice je nyní pod Národní sítí místních akčních skupin České republiky, z.s. sdruženo celkem 176 MAS, které jsou spolufinancovány Evropskou unií a Ministerstvem pro místní rozvoj, doposud finančně podpořily na 19 890 projektů.⁹⁹

Místní akční skupina působící v Mělníku a jeho okolí nese název MAS Vyhlídky z.s. Mělnické Vyhlídky fungují od roku 2004 se sídlem v Nebuželích a s kanceláří na náměstí Míru v Mělníku. Za téměř 21 let své existence MAS Vyhlídky podpořila stovky projektů nejen v oblasti rozvoje venkova, ale i v oblastech ekologie, vzdělávání a kultury. Mezi jejich úspěšně ukončené projekty patří například dotace na obloukovou halu v Nosálově, polytechnická učebna pro základní školu v Lužci nad Vltavou, založení turistické oblasti Mělnicko-Kokořínsko, projekt Učíme se filmem a mnoho dalšího.¹⁰⁰

4.3 ZŠ Jungmannovy sady

Základní škola Jungmannovy sady v Mělníku dnes sídlí na pomezí Fügnerovy a Tyršovy ulice u parku s názvem Jungmannovy sady. Budova dnešní školy byla vystavěna v roce 1882 a sloužila jako Všeobecná nemocnice Rudolfova na Mělníce. Tyto prostory ale byly pro nemocnici velmi brzy nedostačující a nemocnice se přesunula do Pražské ulice. Volný prostor obsadila roku 1899 obchodní škola. Po 1. světové válce se do školní budovy nastěhovala dívčí škola a budova prošla rozsáhlou rekonstrukcí dle plánů architekta Dr. Adolfa Liebschera.

---

⁹⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013, zde dne 17. prosince 2013., o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 (čl. 34). In: [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj>. [cit. 2025-02-02].

⁹⁸ European Network for Rural Development. *The LEADER approach*. Online. European Network for Rural Development. 2021. Dostupné z: https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_en.html. [cit. 2025-02-02].

⁹⁹ Národní síť místních akčních skupin České republiky, z.s. *Co jsou MAS*. Online. Národní síť MAS České republiky, z.s. 2019, s. 1. Dostupné z: <https://www.nsmas.cz/o-nas/co-jsou-mas/>. [cit. 2025-02-02]

¹⁰⁰ MAS Vyhlídky. Online. MAS Vyhlídky. 2025. Dostupné z: <https://www.vyhličky.eu/>. [cit. 2025-02-02].

Přestavba naprosto změnila vzhled celého objektu. Ke stávajícímu jednomu patru byla přistavěna další dvě patra a celý objekt byl obohacen o kubistické prvky. Poté, co bylo postoupeno pohraniční území Československa Německu, byli někteří učitelé povoláni do vojenské služby a přízemí budovy bylo využito jako skladiště inventáře úřadů a škol z obsazeného pohraničí. V lednu roku 1945 byl dokonce celý objekt postoupen k vojenským účelům, prezenční výuka byla tedy zrušena a žáci se vyučovali prostřednictvím domácích úkolů doma. Po válce se výuka ve škole opět obnovila. Roku 1964 byla dívčí škola transformována na Základní devítiletou školu v Mělníku Jungmannovy sady.

Od počátku fungování školy v této budově až do roku 1993 se škola neustále potýkala s nedostačujícím prostorem, objekt disponoval pouze malými učebnami, kterých ani nebyl dostatek. Poté, co v roce 1993 škola získala právní subjektivitu, započalo období dalších velkých stavebních úprav. Byly zrekonstruovány šatny a některé třídy, dále byl upraven i prostor ředitelny a sborovny. Roku 1997 byl jmenován ředitelem školy Dalibor Ullrych, roku 1998 stanula do funkce zástupce ředitele školy Olga Čermáková.¹⁰¹ Oba dva tyto funkce zastávají dodnes. V roce 2012 byla zrušena Podnikatelská střední škola, která se nacházela v budově přímo vedle základní školy. Od roku 2012 započaly další velké stavební úpravy a základní škola se rozšířila do vedlejší budovy bývalé střední školy.

Dnes školu navštěvuje celkem 625 žáků. Vnitřní prostory budovy disponují hned několika odbornými učebnami, mezi které patří učebny fyziky, chemie, cizích jazyků, výtvarné výchovy atd. Základní škola Jungmannovy sady spolupracuje s několika dalšími institucemi, například s výše zmíněným Regionálním muzeem Mělník, Domem dětí a mládeže, CHKO Kokořínsko a s Městskou policií Mělník.¹⁰²

4.4 Gymnázium Jana Palacha Mělník

Mělnické gymnázium bylo založeno v roce 1910, avšak předcházelo tomu několik neúspěšných pokusů v letech 1871, 1896 a 1903. Hlavní zásluhu na jeho vzniku měl tehdejší starosta města

---

¹⁰¹ HORŇÁKOVÁ, Alena. *Historie školní budovy: ZŠ Jungmannovy sady Mělník*. Online. 2009, s. 15. Dostupné z: <https://www.zjungsady.cz/docs/historieskoly.pdf>. [cit. 2025-02-03].

¹⁰² Česká školní inspekce. *Základní škola Jungmannovy sady Mělník, příspěvková organizace*. Online. 2025. Dostupné z: <https://portal.csicr.cz/School/600047351>. [cit. 2025-02-03].

JUDr. František Valina.¹⁰³ Prvním ředitelem gymnázia se stal Viktor Nejedl, který pak funkci vykonával do roku 1933. První maturity se na gymnáziu konaly v roce 1918.¹⁰⁴

V roce 1910 se gymnázium usadilo v Tyršově domě, po několika týdnech ale bylo přesunuto do tzv. spořitelního domu.¹⁰⁵ Do studia se mohli přihlásit pouze chlapci, dívky vyučovací hodiny navštěvovat směly, jejich účast ale musela být pouze pasivní. Během první světové války provoz gymnázia nebyl nijak zásadně omezen. Po první světové válce se mělnické gymnázium stalo státním ústavem a nově zde mohly začít studovat i dívky. Roku 1933 vystřídal ve funkci ředitele Františka Valinu člen učitelského sboru Josef Stáhlík, ten byl ale v roce 1939 ze své funkce odvolán.

Mělnické gymnázium během druhé světové války zažívalo velké strasti, obdobně jako mnoho jiných středních škol v protektorátu. Všichni učitelé i žáci židovského původu byli nuceni školu opustit a postihl je obdobný osud jako československé Židy a osoby označené za Židy norimberskými zákony na území protektorátu. Diktát z Berlína se podepsal nejen na složení učitelského sboru a žactva gymnázia, taktéž byl, stejně jako na jiných školách na území protektorátu, změněn vyučovací jazyk na němčinu.

V roce 1945 se ředitelem gymnázia opět stal Josef Stáhlík, který vynaložil velké úsilí, aby do ústavu navrátil staré pořádky. Roku 1948 se ale vše opět změnilo, Komunistická strana Československá se ujala vlády a země se začala řídit podle jiných pravidel. Pan ředitel Stáhlík byl ze své funkce opět odvolán. Roku 1953 gymnázium ve své původní podobě zaniklo a stala se z něj jedenáctiletá střední škola. Škola se sloučila se školou národní a ředitelem se stal Václav Vrkoč. Roku 1961 ale byl systém „jedenáctileték“ zrušen, škola byla opět rozdělena na samostatnou základní a samostatnou střední školu. Z gymnázia se stala Střední všeobecně vzdělávací škola v Mělníku, která byla pouze tříletá. Pod tímto názvem fungovala až do roku 1968. V roce 1966 zde odmaturoval Jan Palach, po němž dnešní gymnázium nese své jméno.

Od roku 1968 až do roku 1990 se ze střední školy stalo opět gymnázium, které bylo nově čtyřleté. Ředitelem gymnázia se stal Bohuslav Vendoha. Ten již v roce 1969 žádal,

---

¹⁰³ BAŠTA, Jan. *Gymnázium Jana Palacha - Historie*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.gjp-me.cz/historie/>. [cit. 2025-03-15].

¹⁰⁴ KILIÁN, Jan. *Mělník. Historie, kultura, lidé*. Praha: Lidové noviny, 2010. strana 274–275. ISBN 978-80-7422-029-6.

¹⁰⁵ Spořitelní dům je budova, ve které se dnes nachází ZŠ Jungmannovy sady, A. P.

aby gymnázium bylo po Janu Palachovi pojmenované, toto představovalo jeden z důvodů, proč byl z funkce nakonec odvolán.

Po pádu komunistického režimu se 27. ledna 1990 gymnázium přejmenovalo na dnešní Gymnázium Jana Palacha Mělník. Téhož roku se gymnázium stalo opět osmiletým. Po celou dobu svého fungování se gymnázium potýkalo s naprostým nedostatkem místa, proto bylo roku 1996 přesunuto do velké budovy v ulici Pod Vrchem, kde se gymnázium nachází dodnes. Dnes v čele gymnázia stojí PhDr. Ilona Němcová, jejím zástupcem je Mgr. Michal Vejvoda.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ BAŠTA, Jan. *Gymnázium Jana Palacha – Historie*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.gjp-me.cz/historie/>. [cit. 2025-03-15].

5 Regionální a terénní výuka

Primárním cílem této práce bylo vytvořit modelové lekce regionální historie pro žáky z mělnických základních škol a gymnázia, které vychází z knihy *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí* z roku 2020. Tyto modelové lekce jsou realizovány v CHKO Kokořínsko a jsou postaveny na principu regionální a terénní výuky.

5.1 Regionální výuka

Region představuje určité místo, oblast nebo zemi, ve které lidé mezi sebou vytvářejí rodinné, profesní, přátelské nebo územní společenství. Jednotlivé regiony mají své názvy, které jsou odvozeny od státního názvu, správní jednotky (kraj, okres), povodí, pohoří nebo chráněné krajinné oblasti. Každý region má své hranice, které oddělují „naše“ územní celky, jež obsahují obecné rysy zdejší přírody a společnosti od těch „jiných“ (sousedních) územních celků.¹⁰⁷ Region je místo, ve kterém žijeme a které utváříme, zároveň se v něm učíme a rozvíjíme pozitivní hodnotovou orientaci ve vztahu k místnímu kulturnímu dědictví, které vytvořily předchozí generace.¹⁰⁸ Během výuky v regionu dochází i k prohlubování mezipředmětových vztahů, žáci se na jednom příkladu seznamují se změnou krajinné struktury regionu, i s místní botanikou, historií, tradicemi a kulturou.¹⁰⁹ Výuka v regionu je založena na principu místně zakotveného učení, které představuje možnost vzdělávání, ve kterém se využívá silného vztahu k obci, ve které žáci žijí. Cílem tohoto druhu výuky je dosáhnout ekologické a kulturní gramotnosti, k jejímuž osvojování dochází během výuky mimo budovu školy, prostřednictvím místních témat a souvislostí, budováním a rozvojem vztahu k místu a partnerstvím s komunitou. Místně zakotvené učení je mezioborové a mezipředmětové, jednotlivé školní předměty tedy splývají dohromady a žáci si vzájemně propojují společenské, přírodní, historické, lokální, globální, minulé i budoucí procesy. Žáci jsou tak motivováni k poznávání rodného kraje, seznamují se s místními specifiky, navrací se ke

---

¹⁰⁷ CHROMÝ, Petr. *Region a regionalismus*. Online. Geografické rozhledy. 2009, roč. 19, č. 1. Dostupné z: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/646>. [cit. 2025-02-19].

¹⁰⁸ HAVLŮJOVÁ, Hana; NAJBERT, Jaroslav a kol. *Paměť a projektové vyučování v dějepise*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů v Praze, 2014. strana 96–98. ISBN 978-80-87912-12-6.

¹⁰⁹ ZOUHAROVÁ, Dáša a kol. *Regionální učebnice. Metodika tvorby regionální učebnice jako výchovně-vzdělávacího prostředku regionální výuky*. Brno: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2016. strana 15–36. ISBN 978-80-87604-93-9.

svým kořenům a osvojují si dovednosti, postoje a způsoby jednání pro odpovědnou péči a správu místa.¹¹⁰

Učivo o místním regionu je pro žáky prvního stupně základní školy zakotveno v RVP ZV ve vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět*. V rámci této oblasti se žáci seznamují se svým bezprostředním okolím a se vztahy a souvislostmi v místní komunitě. Prostřednictvím různorodých informačních zdrojů se učí vyhledávat odpovědi na otázky týkající se daného prostředí a získané poznatky analyzovat, vykládat a využívat v praxi. Výuka klade důraz na místní učení a přímou zkušenost, kterou žák získává skrze terénní výuku a praktické aktivity.¹¹¹

Místní region je také učivo pro žáky druhého stupně základní školy, které je ustanoveno v RVP ZV ve vzdělávací oblasti *Člověk a společnost*, která je dále členěna do vzdělávacích oborů *Dějepis* a *Výchova k občanství*. V rámci těchto oborů je učební činnost žáků zaměřena na podporu aktivního poznávání světa, formování vlastních zkušeností, názorů a postojů na základě ověřených faktů. Důraz je kladen na aktivní přístup k učení a samotné objevování, aby žáci nejen pasivně přijímali informace, ale zároveň se zamýšleli nad jejich významem a dopadem na společnost i prostředí, ve kterém žije. Zároveň žáky podporuje k aktivnímu zapojení do utváření veřejného prostoru a k péči o kulturní dědictví. Tato vzdělávací oblast také posiluje smysl pro odpovědnost, nejen za sebe a svou budoucnost, ale i za mezilidské vztahy, komunitu, obec a stát.¹¹²

Pro žáky gymnázií je učivo o místním regionu stanoveno v RVP G* ve vzdělávací oblasti *Člověk a společnost*, která je dále rozdělena do vzdělávacích oborů *Občanský a společenskovědní základ* a *Dějepis*. Vzdělávací oblast navazuje na společenskovědní poznatky získané v základním vzdělávání, dále je rozvíjí a učí žáky s nimi pracovat i v širších souvislostech. Zahrnuje také nové obsahové prvky, jejichž pochopení vyžaduje hlubší myšlenkovou činnost a praktické zkušenosti odpovídající úrovni gymnaziálního vzdělávání. Dále přispívá k formování historického povědomí, zachování kontinuity tradičních hodnot naší civilizace

---

¹¹⁰ Škola pro život. *Místně zakotvené učení*. Online. In: Skolaprozivot.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.skolaprozivot.cz/mistne-zakotvene-uceni>. [cit. 2025-03-12].

¹¹¹ Národní pedagogický institut. *Místo, kde žijeme*. Online. 2024. Dostupné z: <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti/cjs/cjs/misto-kde-zijeme>. [cit. 2025-02-20].

¹¹² Národní pedagogický institut. *Člověk a společnost*. Online. 2024. Dostupné z: <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti/cas>. [cit. 2025-02-20].

a rozvoji občanského vzdělávání. Vzdělávání v této oblasti žáky směřuje k rozvoji mezilidských vztahů, podpoře aktivního občanství na úrovni obce, regionu i státu a k uvědomění si vlastní identity v lokálním, národním a evropském kontextu.¹¹³

Všechny regiony disponují velkým množstvím písemných, hmotných, obrazových, ústních a audiovizuálních pramenů k dějinám jednotlivých regionů. Tyto regionální prameny mohou být v rámci výuky dějepisu využity k účinnému propojení abstraktního učiva školního dějepisu s konkrétním obsahem regionálních dějin. Prostředek k této integraci představuje badatelská nebo projektová výuka zaměřená na místní historii, během které žáci navštěvují pamětové a památkové instituce nebo analyzují a interpretují lokální písemné, obrazové nebo audiovizuální prameny přímo ve škole.¹¹⁴

5.2 Terénní výuka

Terénní výuka je jednou z organizačních forem výuky, prostřednictvím které žáci poznávají reálný svět v jeho celistvosti. Pojem terénní výuka není v českém vzdělávacím systému ustálen, může tedy být nahrazen i jinými pojmy, které ale mají stejnou výpovědní hodnotu, například: výuka v krajině, terénní cvičení, terénní vyučování atd. Terénní výuka je definována jako rozmanitá forma výuky, která probíhá v terénu, mimo budovu školy. Tato forma výuky může být realizována prostřednictvím vycházky, exkurze, terénního cvičení nebo terénního výzkumu.¹¹⁵ Realizace této výuky je velmi náročná z hlediska její přípravy, časové dotace i z finančního aspektu. Je důležité, aby během přípravy na výuku v terénu, byl její program dokonale naplánovaný, a aby měl vyučující připravené pomůcky, metodické materiály i zajištěné vhodné místo k její realizaci. V průběhu terénní výuky by žáci měli aktivně zkoumat, shromažďovat a analyzovat informace z primárních i sekundárních zdrojů za pomoci

---

¹¹³ Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. Praha, 2007. Online. strana 38–39. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf.

¹¹⁴ HAVLŮJOVÁ, Hana; NAJBERT, Jaroslav a kol. *Paměť a projektové vyučování v dějepise*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů v Praze, 2014. strana 96–98. ISBN 978-80-87912-12-6.

¹¹⁵ SVOBODOVÁ, Hana; DURNA, Radek; MÍSAŘOVÁ, Darina a HOFMANN, Eduard. *Komparace formálního ukotvení terénní výuky ve školních vzdělávacích programech a její pojetí v modelových základních školách*. Orbis scholae. 2019, roč. 13, č. 2, strana 96-98. ISSN 1802-4637.

výzkumných metod a pomůcek jednotlivých vědních oborů.¹¹⁶ Naplánovaná a smysluplně realizovaná terénní výuka, která logicky navazuje na předchozí a následující učivo, otevírá žákům nové možnosti pro rozvoj jejich znalostí a dovedností, dále jim přináší hlubší vhled do probírané látky.¹¹⁷

Terénní výuku lze rozdělit hned dle několika hledisek. Dle časového hlediska je terénní výuka rozdělena na krátkodobou (probíhá dvě až tři vyučovací hodiny v okolí školní budovy, nejčastěji na školní zahradě), střednědobou (trvá celý vyučovací den, výuka probíhá v okolí školy či na exkurzi) a dlouhodobou (v tomto případě se již jedná o několikadenní pobyt mimo školní budovu, kde probíhá specializovaná terénní výuka nebo škola v přírodě). Hledisko krajiny představuje místo, kde výuka probíhá, například v přírodní krajině, kulturní krajině, městské krajině nebo ve venkovské krajině. Hledisko vedení výuky zohledňuje, kým je výuka vedena a připravena. Realizována může být externími subjekty, žáky, učitelem nebo ve spolupráci všech zmíněných subjektů. Toto dělení není konečné, jelikož se jednotlivá hlediska mohou mezi sebou doplňovat nebo dále upřesňovat.¹¹⁸

Terénní výuka se většinou odehrává na území školního pozemku nebo školní zahrady, v rámci adaptačního kurzu a školy v přírodě, prostřednictvím komunitně orientovaných projektů, během přírodovědné, historické či jinak zaměřené terénní exkurze, na základě programu organizovaného externími subjekty.¹¹⁹ Terénní výuka je charakteristická pro přírodovědné a společenskovědní obory, mezi těmito obory také rozvíjí blízkou spolupráci. Vazby mezi jednotlivými obory jsou ale v tomto směru rozvíjeny i s *tělesnou výchovou, historií a sociální*

---

¹¹⁶ HOFMANN, Eduard; KORVAS, Pavel a POLÁČEK, Petr. *Multimediální učebnice pro terénní výuku*. Online. strana 5–7. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/podzim2010/Ze2MP_DSS9/um/tervyuka_rukopis.pdf. [cit. 2025-02-25].

¹¹⁷ SVOBODOVÁ, Hana; DURNA, Radek; MÍSAŘOVA, Darina a HOFMANN, Eduard. *Komparace formálního ukotvení terénní výuky ve školních vzdělávacích programech a její pojetí v modelových základních školách*. Orbis scholae. 2019, roč. 13, č. 2, strana 96-98. ISSN 1802-4637.

¹¹⁸ HOFMANN, Eduard; KORVAS, Pavel a POLÁČEK, Petr. *Multimediální učebnice pro terénní výuku*. Online. strana 5–7. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/podzim2010/Ze2MP_DSS9/um/tervyuka_rukopis.pdf. [cit. 2025-02-26].

¹¹⁹ ČINČERA, Jan a HOLEC, Jakub. *Terénní výuka ve formálním vzdělávání*. Envigogika, 11(2). strana 1–3. <https://doi.org/10.14712/18023061.533>.

pedagogikou.¹²⁰ V RVP pro základní školy i gymnázia je výuka v terénu stanovena v předmětech *Zeměpis, Dějepis, Fyzika, Chemie, Společenskovědní základ a Tělesná výchova*.¹²¹ Terénní výuka je taktéž součástí školních vzdělávacích plánů jednotlivých institucí, její podoba a rozsah se výrazně liší podle typu a zaměření školy i věku žáků. Ve většině případů je ale pouze rámcově zmíněna a není detailně rozpracována, tudíž její realizace závisí především na iniciativě a přístupu jednotlivých učitelů.¹²²

Během výuky v přírodě si žáci rozvíjí přírodovědné znalosti, posilují svůj vztah k přírodě, životnímu prostředí, ekologickému chování a formují si vztahy ve třídě. Mimo jiné také posilují vztah žáků s místní komunitou a k místu, kde žijí. Žáci, kteří si své poznatky osvojují prostřednictvím vlastní zkušenosti, učivu lépe rozumí a pamatují si ho déle než při frontální výuce v učebně.¹²³

---

¹²⁰ HOFMANN, Eduard; KORVAS, Pavel a POLÁČEK, Petr. *Multimediální učebnice pro terénní výuku*. Online. strana 5–7. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/podzim2010/Ze2MP_DSS9/um/tervyuka_rukopis.pdf. [cit. 2025-02-26].

¹²¹ HOFMANN, Eduard a RYCHNOVSKÝ, Boris. *Terénní výuka*. Online. Národní pedagogický institut. Metodický portál RVP.CZ. 2005. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/263/TERENNI-VYUCOVANI.html>. [cit. 2025-02-26].

¹²² NEPRAŠ, Karel a ŠIKULOVÁ, Renata. *Odkud a kam směřuje venkovní výuka? Historie, současnost a trendy ve venkovní výuce v kontextu vzdělávacích teorií*. Pedagogická orientace. 2021, roč. 31, č. 2. strana 162–163. ISSN 1211-4669

¹²³ ČINČERA, Jan a HOLEC, Jakub. *Terénní výuka ve formálním vzdělávání*. Online. Národní pedagogický institut. Metodický portál RVP.CZ. 2016. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/21141/terenni-vyuka-ve-formalnim-vzdelavani.html>. [cit. 2025-03-01].

6 Tvorba modelových lekcí regionální historie

Hlavním cílem této diplomové práce byla tvorba tří modelových lekcí regionální historie pro žáky prvního stupně ZŠ, druhého stupně ZŠ a pro žáky gymnázia. Tyto modelové lekce vznikaly ve spolupráci s MAS Vyhličky a s Regionálním muzeem Mělník. Lekce byly dále konzultovány s vybranými zaměstnanci ze ZŠ Jungmannovy sady Mělník a z mělnického Gymnázia Jana Palacha. Lekce navazují na knihu *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí* z roku 2020 a odehrávají se v CHKO Kokořínsko. Tvorba těchto lekcí je taktéž výstupem Místního akčního plánu IV [dále jen MAP IV, A. P.], který vydala MAS Vyhličky ve spolupráci s mělnickým muzeem. MAS Vyhličky bude tento prototyp lekcí realizovat v měsíci červnu 2025. Jednotlivé lekce jsou zapsány ve Formuláři zápisu modelových lekcí regionální historie a vyjádření od respondentů k lekcím je zapsáno ve Formuláři pro posouzení kvality lekce regionální historie (viz níže, podkapitoly 6.1 a 6.2).

6.1 Formulář zápisu modelových lekcí regionální historie

Modelové lekce regionální historie jsou zapsány ve formuláři, který je inspirován formulářem k zápisu edukačního programu z Lektorského oddělení Sbírký moderního a současného umění Národní Galerie, dále upravený PhDr. Hanou Havlůjovou, PhD. a Mgr. Kateřinou Sládkovou z Katedry dějin a didaktiky dějepisu¹²⁴, a formulářem k zápisu edukačního programu z knihy *Plánování edukačních aktivit v muzeu* od Mgr. Petry Šobáňové a Mgr. Michaely Johnové Čapkové¹²⁵. Z formuláře z Lektorského oddělení Národní Galerie autorka použila následující body: název, spolupracující organizace, místo realizace, cílové skupiny, délka programu, cíle programu, východiska (očekávané výstupy z RVP), anotace a pomůcky a materiály potřebné k realizaci programu. Z formuláře k zápisu edukačního programu od Petry Šobáňové autorka

---

¹²⁴ Formulář k zápisu edukačního programu z Lektorského oddělení Sbírký moderního a současného umění Národní galerie v Praze, upravila H. Havlůjová a K. Sládková. Dostupné z: *Praktika z projektového managementu*, zimní semestr, 2023. KDDD, PedF UK. Moodle, <https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=12820>.

¹²⁵ Šobáňová, Petra a JOHNNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Plánování edukačních aktivit v muzeu*: od strategického plánu k přípravě edukačního programu, Olomouc 2015. strana 85–89. ISBN 978-80-244-4626-4.

použila body popisující scénář programu, obsah a evaluaci programu, úskalí programu. Sama autorka do formuláře přidala údaj o maximálním počtu žáků na lekci, obsah a evaluaci programu spojila do jednoho bodu, pomůcky a materiály k programu rozdělila na dva samostatné body a slovo program vždy nahradila pojmem lekce. Dále autorka formulář rozdělila do třech částí, na Obecné informace, Harmonogram a Doplnující informace. V rámci Obecných informací je popsán název lekce, spolupracující organizace, místo realizace, cílová skupina, maximální počet žáků, délka lekce, cíle lekce, východiska (očekávané výstupy z RVP), anotace lekce a pomůcky potřebné k realizaci lekce. Druhá část s názvem Harmonogram pojednává o bodovém scénáři programu a o obsahu a evaluaci lekce. Ve třetí části Doplnující informace jsou představeny úskalí programu a materiály k realizaci lekce. Znění formuláře viz Příloha č. 1.

V části formuláře Východiska (očekávané výstupy z RVP) autorka citovala jednotlivé výstupy z lekce pro základní školy z rámcového vzdělávacího programu vydaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2023. Dále citovala výstupy z lekce pro gymnázia z rámcového vzdělávacího programu od Výzkumného pedagogického ústavu v Praze z roku 2007. Do výčtu výstupů v rámci lekce pro druhý stupeň základní školy autorka také citovala nové výstupy z rámcového vzdělávacího programu od Národního pedagogického institutu z roku 2024.

6.2 Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie

Jelikož autorka tuto diplomovou práci odevzdává v měsíci dubnu 2025, nestihne do tohoto textu vložit výstupy z realizace lekce, který bude následně v červnu 2025 pilotovat. Z tohoto důvodu jsou do práce vloženy návrhy všech tří lekcí, ke kterým je přiloženo vyjádření k modelovým lekcím od edukátorky mělnického muzea Šárky Vejvodové a od vedení MAS Vyhlídky Marcely Pánkové. Komentář k modelové lekci pro žáky prvního a druhého stupně dále poskytla paní učitelka českého jazyka a dějepisu ze ZŠ Jungmannovy sady Kristýna Roháčková. Vyjádření k modelové lekci pro žáky gymnázia autorka získala i od pana učitele dějepisu z mělnického gymnázia Martina Dvořáka. Zpětná vazba od výše zmíněných respondentů je v práci prezentována prostřednictvím Formuláře pro posouzení kvality lekce regionální historie, znění formuláře viz Příloha č. 2.

Vyplněné formuláře od jednotlivých respondentů jsou uvedeny v Příloze č. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 a 11. Jejich vyjádření jsou v textu práce shrnuty v podkapitolách jednotlivých modelových lekcí

od autorky této práce. Návrhy od respondentů na vylepšení lekcí jsou autorkou práce dále analyzovány. Návrhy, které autorka odsouhlasí, budou do lekcí zaneseny po odevzdání této práce a následně budou lekce v měsíci červnu 2025 realizovány v pozměněné podobě.

7 Modelová lekce regionální historie pro žáky prvního stupně ZŠ

7.1 Obecné informace

Název: *Pověst z hradu Kokořín*

Spolupracující organizace: MAS Vyhlídky, Regionální muzeum Mělník, ZŠ Jungmannovy sady

Místo realizace: hrad Kokořín

Cílová skupina: 1. stupeň ZŠ, 4. – 5. třída (9–11 let)

Maximální počet žáků: 30

Délka lekce: 90 minut

Cíle: Žáci rozeznají pověst od historické skutečnosti. Žáci identifikují klíčové motivy vyprávění. Žáci dokážou vyhodnotit, které informace v pověstech jsou pravdivé a které smyšlené. Žáci vytvoří vlastní příběh inspirovaný skutečnou historickou osobou, událostí nebo místem.

Východiska (očekávané výstupy z RVP):

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Tematický okruh: Místo, kde žijeme

ČJS-5-1-01 „určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu“¹²⁶

ČJS-5-1-04 „vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam“¹²⁷

Tematický okruh: Lidé a čas

ČJS-3-3-02 „pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu“¹²⁸

---

¹²⁶ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha, 2023. Online. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, strana 47. [cit. 2025-03-27].

¹²⁷ Tamtéž. strana 47.

¹²⁸ Tamtéž. strana 49.

ČJS-5-3-02 „využívá knihovny, sbírky muzeí a galerie jako informační zdroje pro pochopení minulosti“¹²⁹

ČJS-5-3-03 „srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik“¹³⁰

Anotace: Při lekci regionální historie žáci pracují s pověstí z Kokořínska. Společně i ve skupinách hledají klíčové motivy a odlišují realitu od smyšlenky. V závěru lekce vytvoří svůj vlastní text.

Pomůcky: 6x pracovní list, tvrdé desky na pracovní list, propisky, replika nebo reálná stará mince, 6x papír s evaluací

7.2 Harmonogram

Bodový scénář lekce:

1. Úvodní část – seznámení s pověstí: *Mlynářští krajánkové* (15 minut)

Místo: parkoviště pod hradem Kokořín

- 1) Lektor přivítá žáky na lekci na parkovišti pod hradem Kokořín.
- 2) Lektor žáky rozdělí do skupin po 6, skupin je maximálně 5.
- 3) Každá skupina dostane jeden pracovní list (viz Příloha č. 12).
- 4) Lektor žákům předčítá pověst o *Mlynářských krajáncích* (viz Materiál č. 1) a žáci si z přednesu zapisují poznámky do svých pracovních listů.
- 5) Lektor žákům klade následující otázky, žáci odpovědi na otázky zároveň zapisují do svých pracovních listů.
  1. Už jste někdy slyšeli nějakou pověst o hradu? Kterou?
  2. Co si myslíte, že pověsti jsou. Jsou to skutečné příběhy, které se doopravdy staly, nebo se jedná o vymyšlené příběhy?
  3. Proč si myslíte, že takové pověsti vznikaly?
  4. Které osoby, místa nebo události se v pověsti o krajáncích objevují?
- 6) Vzorové odpovědi žáků:
  1. Ano, například pověst o Bílé paní na hradě Okoř.

---

¹²⁹ Tamtéž. strana 49.

¹³⁰ Tamtéž. strana 49.

2. Pověsti jsou vymyšlené příběhy, které ale odkazují na skutečné události, místo nebo osoby (vychází z historicky doložených reálií a faktů).
3. Pověsti vznikaly, aby si lidé mezi sebou mohli předávat znalosti o místě, osobě nebo události.
4. V pověsti o krajáncích se vykytují osoby: mlynářští krajánkové, rychtář z Konrádovského dolu, místa: Kokořínské údolí, židova krčma, hrad Kokořín, sklepení, hradní studna, rokle, podzemí hradu, události: tajemné zmizení krajánka.

2. Aktivita – skupinová hra na stanovištích – hledání střípků pověsti (25 minut)

Místo: parkoviště pod hradem

- 1) Lektor po parkovišti (nebo v přilehlém okolí) rozmístí 5 stanovišť s úkoly:
  1. stanoviště – Doplněte příběh – 5 kartiček s větami – (Materiál č. 2) – žáci správné řešení úkolu doplňují do pracovního listu.
  2. stanoviště – Pravda nebo nepravda? – 6 kartiček s tvrzením (Materiál č. 3) – žáci tvrzení na kartičkách přepisují do 2 sloupců v pracovním listě, podle toho, kam patří.
    1. sloupec je označen jako pravda, 2. sloupec je označen jako nepravda.
  3. stanoviště – Puzzle – obrázek o pověsti z knihy - (Materiál č. 4) – žáci skládají puzzle, kontrolu provede lektor na místě.
  4. stanoviště – Luštění přesmyčky (Materiál č. 5) – žáci luští přesmyčku, průběh jejího řešení a správné řešení si zapisují do pracovního listu.
  5. stanoviště – Ztracený peníz– replika mince sv. Antonína (Materiál č. 6) - žáci správné řešení doplňují do pracovního listu. Poznámka: Vzhledem k této aktivitě je třeba použít minci symbolickou (může se jednat i o repliku pražského groše, je ale důležité, aby mince byla reálná).
- 2) Každá skupina plní úkol u jednoho ze stanovišť.
- 3) Skupiny se mění na jednotlivých stanovištích, dokud všechny skupiny nesplní všechny úkoly. Správné řešení si zapisují do svých pracovních listů (u stanoviště puzzle si žáci zavolají lektora, aby jim jejich řešení zkontroloval).
- 4) Lektor po skončení aktivity žákům na zem položí správná řešení všech úkolů, žáci si řešení procházejí a podle toho si úkoly ověřují/opravují.

3. Přesun – z parkoviště pod hradem na nádvoří hradu Kokořín (15 minut)

Místo: parkoviště pod hradem – nádvoří hradu Kokořín

- 1) Lektor a žáci se vydají do kopce směrem na nádvoří hradu Kokořín, cesta je dlouhá cca 500 metrů.

4. Aktivita – kreativní psaní – vymyslíme svou vlastní pověst (25 minut)

Místo: nádvoří hradu Kokořín

- 1) Lektor dá každé skupině vylosovat jedno z těchto pěti slov: duch, loupežník, studna, les, rytíř (tzn. každá skupina bude mít jiné slovo).
- 2) Lektor žákům představí jejich úkoly:
  1. Každá skupina vytvoří svou vlastní pověst, ve které sehraje vybrané slovo důležitou roli. Každá pověst by měla obsahovat cca 5–10 vět.
  2. Žáci ve své pověsti musí zmínit nějakou skutečnou historickou událost, osobu nebo prostředí.
  3. Žáci si svou pověst zapisují do svých pracovních listů.
- 3) Žáci si mohou vybrat způsob prezentace jejich pověsti – pověst mohou namalovat, převyprávět nebo sehrát před spolužáky.
- 4) Lektor žáky vyzve, aby své pověsti (dle způsobu jejich ztvárnění) odprezentovali před ostatními spolužáky.
- 5) Každá skupina prezentuje svou pověst.

5. Ukončení lekce – evaluace, závěrečná řeč lektora (10 minut)

Místo: nádvoří hradu Kokořín

- 1) Lektor společně s žáky provede evaluaci lekce (viz Materiál č. 7). Evaluace je inspirovaná metodou Žárovka. Probíhá prostřednictvím obrázku, který žáci mají v pracovním listu. Na obrázku je zapálený oheň (tematicky odkazuje na pověst o *Mlynářských krajáncích*). Oheň slouží jako metafora pro vnitřní zápal pro poznání a pomáhá lektorovi i žákům lépe pochopit, jak program na účastníky zapůsobil. Každá skupina odpovídá do jednotlivých částí obrázku na otázky: co se jim líbilo, co se jim nelíbilo, čemu nerozuměli / o čem by se chtěli dozvědět více, co nového se v lekci naučili.
- 2) Lektor na nádvoří zámku lekci ukončí a poděkuje žákům za jejich účast.

Obsah lekce a evaluace lekce:

Lekce regionální historie pro žáky 1. stupně ZŠ začíná setkáním lektora a žáků na parkovišti pod hradem Kokořín. Lektor lekce zde žáky přivítá a rozdělí je do skupin po 6, skupin je maximálně 5. Každá skupina obdrží jeden pracovní list (viz Materiál č. 1), do kterého si v průběhu programu zaznamenávají poznámky i odpovědi na úkoly. Následuje předčítání regionální pověsti s názvem *Mlynářští krajánkové* (viz Materiál č. 2). Skupiny si během poslechu do svých pracovních listů zapisují poznámky z četby textu. Následně si skupiny do pracovního listu zapisují 4 otázky a odpovědi, na které si společně s lektorem odpovídají a diskutují o nich. Prostřednictvím pověsti o krajáncích a otázek se žáci v obecné rovině seznamují se strukturou a významem pověsti.

V další části lekce se skupiny zapojují do týmové hry s názvem hledání střípků pověsti (viz Materiál č. 3–7), která probíhá na pěti stanovištích rozmístěných v okolí parkoviště. Během této hry žáci ve skupinách doplňují příběh pověsti, rozlišují pravdivá a nepravdivá tvrzení, skládají obrázkové puzzle, luští přesmyčku, seznamují se a interpretují repliku mince sv. Antonína, která v pověsti hraje důležitou roli. Každá skupina prochází všechna stanoviště a zapisuje si výsledky do svých pracovních listů.

Po skončení hry následuje přesun na nádvoří hradu Kokořín. Cesta je dlouhá cca 500 metrů. Na nádvoří začíná tvořivá část programu. Každá skupina si vylosuje jedno slovo (duch, loupežník, studna, les nebo rytíř). Úkolem je vytvořit pověst na 5–10 vět, ve které toto slovo hraje důležitou roli. Do pověsti skupiny musí také zakomponovat buď historickou osobu, událost nebo místo. Znění pověsti si skupiny zapisují do svých pracovních listů a následně ji prezentují před ostatními spolužáky. Formu prezentace si každá skupina vybírá sama, buď svou pověst vyprávějí, kreslí nebo ji dramaticky ztvárňují.

Závěrečnou část lekce tvoří evaluace (viz Materiál č. 8). Formou evaluace se autorka inspirovala metodou Žárovky.¹³¹ Evaluace lekce probíhá prostřednictvím obrázku zapáleného ohně, který žáci mají v pracovním listu (odkazuje na pověst *Mlynářští krajánkové*). Žáci odpovídají v rámci svých skupin na otázky přímo do obrázku. Otázky jsou zapsané přímo v obrázku ohně, formou metafor, která je v obrázku blíže vysvětlená. Například, v místě nejmenší zápal ohně (značí

---

¹³¹ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Žárovka. Praha: Grada, 2015. strana 543–544. ISBN 978-80-247-3450-7.

nejmenší zapálení do tématu) je v závorce uvedeno – co se nám nelíbilo, do této části žáci zapisují, do čeho byli nejméně zapálení, co se jim na lekci nelíbilo. Žáci odpovídají na tyto otázky: 1) Největší zápal ohně (co se nám líbilo), 2) Nejmenší zápal ohně (co se nám nelíbilo), 3) Co potřebuji k zápalu ohně (čemu jsme nerozuměli, o čem se chceme dozvědět více), 4) Co jsme se dnes naučili nového. Následně lekci ukončí a poděkuje žákům za jejich účast.

7.3 Doplnující informace

Úskalí lekce:

Během lekce se může objevit hned několik problémů, které mohou znepříjemnit její realizaci. Jedním z těchto problémů je deštivé počasí. Autorka této lekce ji navrhla tak, aby se v případě nouze mohla odehrávat ve vnitřních prostorách, například ve školní učebně. Jelikož tak žáci přicházejí o prožitek z návštěvy místa, bylo by vhodné žákům odprezentovat alespoň několik obrázků nebo fotografií z hradu Kokořín. Další problém může představovat nerovnoměrné rozdělení skupin (některé skupiny mohou v jednotlivých úkolech dominovat, jiné si nemusí vědět vůbec rady). Pokud se tak stane, lektor poprosí učitele, aby vytvořil skupiny podobné úrovně. Ve výčtu problémů nesmí být vynechán ani časový skluz, pokud se tak stane, a lektor se u některých aktivit zdrží, je potřeba nějaké aktivity zcela vynechat nebo je zkrátit. Aktivitou, u které hrozí časové prodlení, je kreativní psaní. Během této aktivity žáci vymýšlí svou vlastní pověst a pro některé žáky to může být obtížné. Je tedy nutné se tempu skupin přizpůsobit a v případě potřeby přidat žákům čas na plnění úkolu. Pokud i tak žáci tvorbu vlastní pověsti nebudou schopni dokončit v předpokládaném časovém limitu, mohou si ji dopsat ve škole. V případě další potřeby zkrácení lekce z časových důvodů se nabízí hledání střípků pověsti, ze které mohou být některá stanoviště zcela vynechána. Také se během lekce může některému žákovi udělat nevolno nebo se může poranit, lektor by tedy měl být připravený a mít u sebe alespoň láhev s vodou a lékárničku. V týmu doprovodu školní skupiny bude i jejich pedagog, který je školený v první pomoci, v případě závažnějších problémů je nutné mít u sebe telefon k přivolání záchranné zdravotnické služby.

Materiály:

Materiál č. 1 – pověst – *Mlynářští krajánkové*¹³²

Jednou navštívili Kokořínské údolí dva mlynářští krajánkové, až odněkud z Povltaví. Večer popíjeli v židově krčmě pod hradem. Když byli v nejlepším, vsadil se starší z nich s přítomným rychtářem z Konrádovského dolu o celé vědro piva, že o půlnoci přinese z kokořínského hradu lidskou kost.

Plácli si a hned se spolu s ostatními spolustolovníky vypravili pod tajemný hrad. Krajánek vykročil nahoru k hlubokému sklepu, kde ve dne kost viděl.

„Už jsem nahoře!“ zavolal dole čekajícím přátelům. Za okamžik však bylo slyšet jeho srdcervoucí výkřik. Potom následovalo dlouhé hluboké ticho. Krajánek se už neozval.

Druhý den časně ráno se všichni v čele s rychtářem vypravili ztraceného krajánka hledat. Prohledali hrad i sklepení, hradní studnu a okolní rokle, ale po krajánkovi jako by se země slehla. Jen u samého vchodu na prahu klenuté brány hradu ležel peníz s obrázkem svatého Antonína, který krajánek nosil na řetízku od hodinek. Byla to památka po otci.

Krajánek navždy zmizel v podzemí hradu a jeho duch stále bloudí po ochozu strážní věže a po hradbách. Někdy o půlnoci vyšlehne z hloubi věže plamen a v něm se zjeví krajánek, celý bílý, s bukovou hůlkou v ruce a s plátěnou tornou na zádech. Hůlkou stále ukazuje dolů pod mohutný základ strážní věže. Má prý tam být uschován největší kokořínský poklad.

Materiál č. 2 - 1. stanoviště – Doplňte příběh – 5 kartiček s větami

Úkol pro žáky: Doplňte příběh

- 1) Jednou navštívili Kokořínské údolí dva _____.
Večer popíjeli v židovské krčmě pod hradem.
- 2) Vsadil se starší z nich s přítomným rychtářem z Konrádovského dolu o celé vědro piva, že o půlnoci přinese z kokořínského hradu _____.
- 3) Druhý den časně ráno se všichni v čele s rychtářem vypravili ztraceného _____ hledat.

---

¹³² ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. strana 34. ISBN 978-80-907644-0-8.

- 4) Na prahu klenuté brány hradu ležel _____ s obrázkem sv. Antonína.
- 5) Někdy o půlnoci vyšlehne z hloubi věže _____ a v něm se zjeví _____, celý bílý, s bukovou hůlkou v ruce a s plátěnou tornou na zádech.
- 6) Hůlkou stále ukazuje dolů pod mohutný základ strážní věže. Má prý tam být uschován největší kokořínský _____.

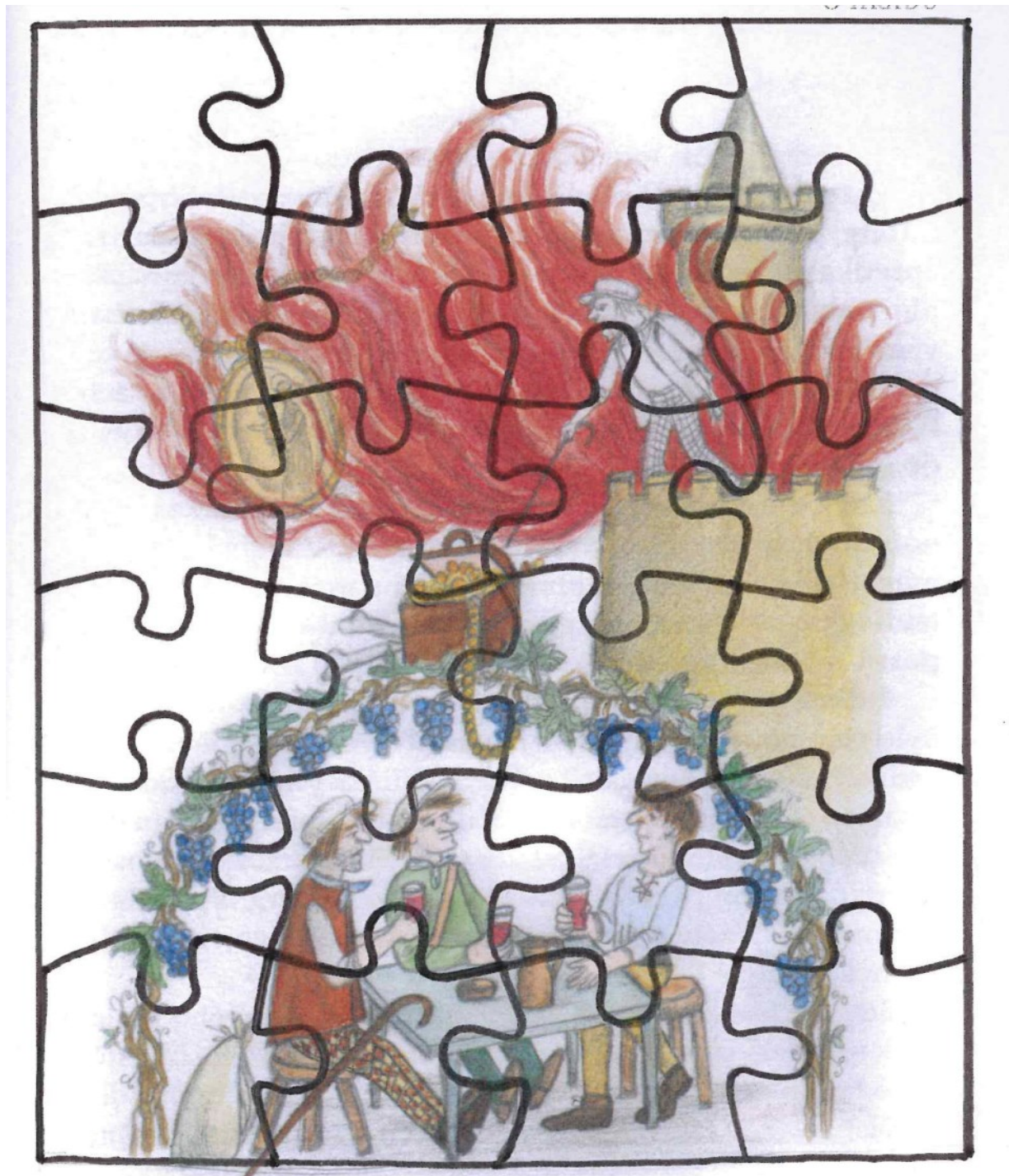
Materiál č. 3 - 2. stanoviště – Pravda nebo nepravda? - 6 kartiček s tvrzením

Úkol pro žáky: Kartičky ležící na zemi přiřaďte do správného sloupečku (pravda, nepravda)

1. Pověsti jsou vymyšlené příběhy. (pravda)
2. Pověsti připomínají skutečné události, osoby nebo prostředí. (pravda)
3. Pověsti vyprávějí o místech, která opravdu v krajině jsou. (pravda)
4. Lidé si prostřednictvím pověstí nepředávali znalosti o místě, osobě nebo události (nepravda)
5. Pověsti nikdy neobsahují žádné zmínky o skutečných událostech, osobách nebo místech. (nepravda)
6. Pověsti vznikaly pouze pro pobavení čtenářů nebo posluchačů. (nepravda)

Materiál č. 4 – 3. stanoviště - Puzzle - obrázek o pověsti z knihy¹³³. Obrázek je připravený k rozstříhání, aby z něj vznikly puzzle.

Úkol pro žáky: Složte puzzle. Až to budete mít hotové, přivolejte lektora, aby vám puzzle zkontroloval.

---

¹³³ ZUBÍK, Jirí a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Autor obrázku: Olga Vychodilová.

Materiál č. 5 - 4. stanoviště – Luštění přesmyčky.

Úkol pro žáky: Vyluštěte následující písmenkovou přesmyčku. Přesmyčku si přepište do svých pracovních listů a pokuste se z ní vytvořit dvě slova.

PŘESMYČKA: KOHD ORÍNKAŘ

Řešení: Hrad Kokořín

Materiál č. 6 - 5. stanoviště – Ztracený peníz – symbolická (náhradní) mince sv. Antonína

Poznámka: Vzhledem k této aktivitě je třeba použít minci symbolickou (může se jednat i o repliku pražského groše, je ale důležité, aby mince byla reálná).

Úkol pro žáky: Podívejte se na minci a zodpovězte následující otázky:

- 1) Komu tato mince patřila?
- 2) Proč byla pro něj důležitá?

1) Největší zápal ohně (co se nám líbilo)

2) Nejmenší zápal ohně (co se nám nelíbilo)

3) Co potřebujeme k zápalu ohně (čemu jsme nerozuměli, o čem se chceme dozvědět více)

4) Co jsme se dnes naučili nového:

---

¹³⁴ Obrázek hořícího ohniště autorka převzala z aplikace Canva.

7.4 Vyjádření k modelové lekci pro žáky prvního stupně ZŠ

Vyjádření k modelové lekci pro žáky prvního stupně ZŠ poskytly v rámci Formuláře zápisu modelových lekcí regionální historie následující respondentky:

Marcela Pánková z MAS Vyhlídky (viz Příloha č. 3),

Šárka Vejvodová z Regionálního muzea Mělník (viz Příloha č. 4),

Kristýna Roháčková ze základní školy Jungmannovy sady (viz Příloha č. 5).

Respondentky odpovídaly na tyto otázky:

- 1) Jak na vás působí celková struktura lekce? Je struktura lekce přehledná, logická a dobře časově rozvržená?

U této otázky se všechny respondentky shodly, že struktura lekce je srozumitelná, přehledná a dobře časově rozvržená. Kristýna Roháčková mimo jiné také ocenila, že úkoly nejsou natolik obtížné, a tak všichni žáci mohou zažít úspěch, zároveň ale nejsou banální, aby se žáci mohli cítit podcenění. Marcela Pánková zase poukázala na možné riziko zdržení a průtahů u jednotlivých aktivit, na které je třeba si dávat pozor a dbát na to, aby lektor měl na paměti řešení této situace, aby byly aktivity vždy ukončené.

- 2) Jsou vzdělávací cíle formulovány srozumitelně a odpovídají podle vás navrženým aktivitám?

Všechny respondentky se shodly, že cíle jsou vzhledem k aktivitám srozumitelné. Kristýna Roháčková ocenila, že žáci získané informace nejprve prodiskutují s lektorem a dále si je na jednotlivých stanovištích upevňují. Marcela Pánková poukázala na cíl „*žáci identifikují klíčové motivy vyprávění*“. U tohoto cíle by mohl nastat problém s porozuměním, co to je „klíčový motiv“. Žáci tak mohou mít problém s porozuměním pojmu klíčový motiv. Svůj poznatek dále opírá o zjištění, že k dosažení tohoto cíle nejsou v textu uvedeny návodné otázky.

Vyjádření autorky práce: Vzdělávací cíle lekce jsou ve struktuře uvedeny především pro učitele a lektora. Žáci jednotlivé cíle plní během lekce. Žáci nejsou napřímo tázáni na rozpoznání klíčových motivů vyprávění, sami je ale objevují a upevňují si je v průběhu plnění jednotlivých aktivit. K odhalení klíčových motivů jsou žáci také vedeni návodnými otázkami od lektora přímo během lekce.

- 3) Považujete zvolený způsob evaluace za vhodný pro tuto lekci? Máte případně nějaké návrhy na jeho úpravu nebo doplnění?

Zde se opět všechny respondentky shodly, že zvolený způsob evaluace považují za vhodný. Dále každá z respondentek ocenila metodu zápalu ohně, která by pro žáky mohla být atraktivní.

- 4) Odpovídají navržené aktivity věku a schopnostem cílové skupiny? Pokud ne, které konkrétně a proč?

Všechny respondentky se opět shodly, že aktivity odpovídají věku i schopnostem cílové skupiny. Kristýna Roháčková doporučila do aktivity přesmyčka doplnit další dvě přesmyčky, aby žáci na tomto stanovišti nebyli příliš rychle hotoví. Marcela Pánková podotkla, že během aktivity, kde si žáci vymýšlí svou vlastní pověst, by žáci mohli mít problém se samotným psaním, a především zde považuje za největší překážku časový limit aktivity.

Vyjádření autorky práce: S výše zmíněnými doporučeními od Kristýny Roháčkové i Marcely Pánkové souhlasím.

- 5) Zaznamenali jste v části „úskalí lekce“ nějaký další potenciální problém, který by bylo dobré doplnit?

Šárka Vejvodová i Kristýna Roháčková se shodly, že během analýzy lekce neshledaly další problémy, mimo ty zmíněné, které by se během plnění programu mohly objevit. Marcela Pánková poukázala na aktivitu, kdy lektor žákům předčítá pověst. V textu se totiž vyskytují některé zastaralé výrazy, například krajánci, vědro a torna.

Vyjádření autorky práce: S poznatkem Marcely Pánkové souhlasím.

- 6) Je podle vás některá z aktivit nebo část lekce nevhodná nebo problematická? Pokud ano, která a proč?

Všechny respondentky se shodly, že problém v obtížnosti zadání neshledaly. Marcela Pánková ocenila, že žáci během plnění úkolů zapojují svou kreativitu a invenci. Kristýna Roháčková zase vypíchla kontrolu správného řešení z první aktivity na jednotlivých stanovištích z druhé aktivity.

- 7) Máte nějaké doporučení nebo nápady, jak lekci dále vylepšit?

U této otázky se Marcela Pánková odkazuje na výše zmíněné poznatky, Šárka Vejvodová žádná doporučení nenabídla. Kristýna Roháčková navrhla, aby během psaní vlastní pověsti se

„rychlejší“ skupiny rozdělily a pomohli tak „pomalejším“ skupinám. Tento nápad dále doporučuje z důvodu, že by se žáci mohli vzájemně učit a upevnit třídní kolektiv.

Vyjádření autorky práce: S nápadem od Kristýny Roháčkové souhlasím.

7.4.1 Plánované změny v modelové lekci regionální historie pro žáky prvního stupně ZŠ

Dle výše zmíněných doporučení autorka této práce do lekce zanese následující změny. Do aktivity u stanoviště přesmyčka autorka práce přidá další dvě přesmyčky, ze kterých vzniknou slova Konrádovský důl a Povltaví. Dále autorka do lekce přidá mapu, na které bude označený hrad Kokořín, Konrádovský důl a kterým směrem se nachází oblast Povltaví s odhadem vzdálenosti v kilometrech. Žáci pak názorně trasu uvidí a lektor jim následně vysvětlí, že krajánci putovali od mlýna do mlýna, a jejich pojmenování krajánci vzniklo od toho, že chodili po kraji a nabízeli svou práci. Do formuláře zápisu bude doplněna informace, aby lektor žáky vyzval, pokud nějakému slovu v průběhu čtení pověsti nerozumí, ať se ihned zeptají a lektor jim dané slovo vysvětlí. Žáci tak přímo u místa použití pojmu svou znalost fixují, lektor se v textu mírně vrátí a čte dál. Aktivitu, kde si žáci vymýšlí svou vlastní pověst, autorka prodlouží o 5 minut. Dále bude do formuláře zápisu doplněno doporučení, aby během aktivity psaní vlastní pověsti pomalejší žáci text pověsti namluvili na diktafon v telefonu a podle něj pak pověst převyprávěli, předvedli či jinak sdělili ostatním.

Všechny tyto změny budou do formuláře zápisu doplněny po obhájení této práce, aby se lekce následně mohly realizovat v pozměněné podobě.

8 Modelová lekce regionální historie pro žáky druhého stupně ZŠ

8.1 Obecné informace

Název: *Tajemství Krvomlýna*

Spolupracující organizace: MAS Vyhlídky, Regionální muzeum Mělník, ZŠ Jungmannovy sady

Místo realizace: Harasov

Cílová skupina: 2. stupeň ZŠ (6. – 7. třída, 11-13 let), nižší stupeň gymnázia (prima a sekunda, 11–13 let)

Maximální počet žáků: 30

Délka lekce: 90 minut

Cíle: Žáci poznávají místní pověsti Kokořínska. Žáci propojují ilustraci s textem a vystihují charakter postav. Žáci propojují vyprávění s konkrétním místem v krajině. Žáci vytvářejí hypotézy, o místech, na kterých se děj odehrával a umí si je obhájit.

Východiska (očekávané výstupy z RVP):

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Dějepis

D-9-1-02 „uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány“¹³⁵

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Tematický okruh: Literární výchova

ČJL-9-3-04 „tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie“¹³⁶

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

---

¹³⁵ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2023. Online. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf, strana 54. [cit. 2025-03-27].

¹³⁶ Tamtéž. strana 25.

Vzdělávací obor: Dějepis

Tematický okruh: Tvoříme dějiny

CAS – DEJ- 002 – ZV9- 014 „vytvoří vlastní výstup na základě absolvování aktivizačního edukačního programu v paměťové instituci nebo ve veřejném prostoru“¹³⁷

CAS – DEJ- 002 – ZV9- 015 „vyjádří vlastní představu o funkci a významu historických objektů a motivů ve veřejném prostoru.“¹³⁸

Anotace: Při lekci regionální historie žáci pracují s pověstí z Kokořínska. Společně odhalují původ známého názvu Krvomlýn u Harasovského jezera. V závěru lekce poznávají a dramatizují další pověsti, které o Krvomlýnu taktéž pojednávají.

Pomůcky: 12x papír A4, 1x papír A2, propisky, 6x papír s evaluací

8.2 Harmonogram

Bodový scénář lekce:

1. Úvodní část – seznámení se, rozdělení do skupin, otázky (10 minut)

Místo: jezero Harasov

- 1) Lektor přivítá žáky na lekci u jezera Harasov u bájného Krvomlýna.
- 2) Lektor žáky rozdělí do skupin po 5, skupin je maximálně 6.
- 3) Lektor klade žákům následující otázky:
  1. Co si představíte pod názvem Krvomlýn?
  2. Jak může vzniknout takové pojmenování?

2. Aktivita – skupinová tvorba komiksu – pověst *O Krvomlýnu* (20 minut)

Místo: jezero Harasov

- 1) Lektor každé skupině přiřadí jednu část pověsti *O Krvomlýnu* (viz Materiál č. 1).
- 2) Lektor zadá žákům následující úkoly:

---

¹³⁷ Národní pedagogický institut. *Revize rámcových vzdělávacích programů – Dějepis*. Online. 2024. Dostupné z: <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti/cas/dej>. [cit. 2025-03-27].

¹³⁸ Tamtéž.

1. Každá skupina dle textu nakreslí na 1 papír jedno okénko komiksu. Rozdělení textu na 6 dílů - (viz Materiál č. 2).
2. Pokud jsou v úryvku zmíněné nějaké postavy, musí být na papíru zakreslené společně s jejich jménem.
- 3) Poté, co jednotlivé skupiny dokončí své části komiksů, lektor pomalu pověst předčítá a žáci před sebe řadí jednotlivá okénka za sebou.
- 4) Žáci tak sestaví komiks zobrazující celý příběh.
- 5) Lektor si společně s žáky komiks projde po obsahové stránce a jednotlivé části komiksu společně očíslovají.
- 6) Lektor klade žákům následující otázky:
  1. Jaký máte z příběhu dojem?
  2. Co si myslíte o pomstě Slavibora?

Poznámka: Lektor během následující aktivity jednotlivé části komiksů (tak jak jsou za sebou) nalepí na velký papír. Žáci si svůj komiks následně mohou odnést do školy.

3. Aktivita – skupinové hledání – pátrací hra – kde se to stalo? (20 minut)

Místo: jezero Harasov a jeho okolí

- 1) Skupiny si na papír zapisují otázky od lektora, na které hledají odpovědi v terénu, znění otázek:
  1. Kde mohl stál hrad Harasov?
  2. Kde se v této oblasti asi mohli Ladka s Břetislavem schovávat?
  3. Kde si myslíte, že se nacházelo krvavé kolo?
- 2) Žáci si prochází okolí rybníka a ve skupinách si rozmýšlí, kde se události z pověsti mohly odehrát.
- 3) Následně ve skupinách, společně s lektorem, diskutují, kde a proč si myslí, že se místa nachází.
- 4) Žáci své teorie společně sdílí a obhajují je.

Poznámka: Žáci výše zmíněná místa hledají pouze v okolí jezera, žáci mají vstup nahoru na skály zakázaný. Pro potřeby této aktivity není vstup na skály potřeba.

4. Aktivita – skupinové tvoření – hledání v terénu, dramatizace jiných znění pověsti, reflexe aktivity (30 minut)

Místo: jezero Harasov a jeho okolí

- 1) Lektor každé skupině přiřadí jednu barvu (červená, oranžová, zelená, modrá, růžová a černá).
- 2) Lektor zadá žákům úkol:
  1. Najít v okolí část textu s jejich barvou (například: skupině, které byla přiřazena růžová barva hledá v okolí část textu v růžové barvě).
- 3) Skupiny hledají své části textu, které pojednávají o vzniku nebo osudu Krvomlýna (jedná se o jiné pověsti, podle kterých bylo toto místo označeno jako Krvomlýn. Pověsti jsou v knize zapsané pod jednou jedinou s názvem – *Mladí mučedníci* (viz Materiál č. 3)).

Poznámka: Pro potřeby této aktivity autorka této lekce jednu část pověsti o loupežnících Petrovských rozšířila.
- 4) Poté, co skupiny naleznou svůj barevný text, spojí své skupiny následovně: červená a oranžová, zelená a modrá, růžová a černá.
- 5) Vzniknou nám tak nově 3 skupiny místo 6.
- 6) Skupiny dají své části textů dohromady, rozdělení pověsti *Mladí mučedníci* na 3 části a 6 barev (viz Materiál č. 4).
- 7) Poté, co se vytvoří nové skupiny, obdrží od lektora další úkol:
  1. Přečíst si pověst a připravit na ni 3 živé obrazy.
  2. V rámci skupiny se domluvit na obsahu obrazů.
  3. V rámci skupiny se rozdělit na 3 menší skupiny (v počtu 4, 3, 3).
  4. Každá menší skupina předvádí jeden obraz ze tří.
- 8) Celá skupina pak ostatním spolužákům prezentuje svou pověst prostřednictvím tří živých obrazů.
- 9) Skupiny, které předvádění pozorují, vyprávějí daný příběh podle sledu živých obrazů.
- 10) Během prezentace obrazů mohou účastníci obrazu své spolužáky navádět ke správnému rozřešení příběhu.
- 11) Po ukončení své inscenace každá skupinka prozradí spolužákům znění jejich pověsti.

12) Reflexe aktivity: Lektor žákům klade následující otázky:

1. Jak se vám pracovalo na živých obrazech?
2. Bylo to pro vás obtížné?
3. Dařilo se vám snadno propojit obrazy do jednoho příběhu?
4. Co by vám pomohlo lépe rozpoznat předváděné postavy?

5. Ukončení lekce – evaluace, závěrečná řeč lektora (10 minut)

Místo: jezero Harasov

- 1) Lektor společně s žáky provede evaluaci lekce (viz Materiál č. 5). Evaluace programu probíhá metodou Loďky. V rámci svých původních pětičlenných skupin žáci odpovídají na otázky, které jsou zapsané do obrázku loďky plující na jezeře. V obrázku odpovídají na otázky: 1) Co se jim v líbilo, 2) Co je nebavilo a 3) Jak se jim ve skupině spolupracovalo.
- 2) Lektor u jezera lekci ukončí a poděkuje žákům za jejich účast.

Obsah lekce:

Lekce regionální historie pro žáky 2. stupně ZŠ začíná setkáním u jezera Harasov, kde se lektor přivítá s žáky a rozdělí je do skupin po 5, maximálně je 6 skupin. Pomocí úvodních otázek se žáci zamýšlejí nad tím, co si pod názvem Krvomlýn představují a jak takový název mohl vzniknout.

Následuje skupinová tvorba komiksu. Aby žáci komiks mohli vytvořit, obdrží každá skupina od lektora jinou část pověsti o Krvomlýnu (viz Materiál č. 2). Každá skupina vytváří jedno okénko z komiksu (dle své části pověsti). Jednotlivé obrázky jsou následně poskládány vedle sebe a vytvoří tak pás, který žáci společně s lektorem očíslojí a analyzují. Nad pásem všichni společně diskutují o motivu pomsty a celkovém vyznění pověsti. Hotový komiks je lektorem nebo učitelem během následující aktivity nalepen na velký papír A2, ten si pak žáci společně s učitelem odnáší do školy.

V druhé fázi lekce skupiny v rámci pátrací hry hledají místa, kde se příběh pověsti mohl odehrávat. K hledání jsou žákům poskytnuty otázky, prostřednictvím kterých místa hledají. Následně se všechny skupiny schází dohromady a společně s lektorem sdílí úvahy, kde se asi jednotlivá místa v krajině nachází. Upozornění pro lektory, žáci se pohybují pouze v oblasti

kolem jezera, nahoru na skály mají vstup zakázaný, výstup na skály vzhledem k náplni této aktivity není potřeba.

Vrchol lekce přichází ve třetí části, kdy skupiny dramatizují další verze pověsti o Krvomlýnu, pověst o *Mladých mučednících* (viz materiál č. 3). Každá skupina od lektora obdrží svou barvu, části textu jsou taktéž barevně rozlišené. Pomocí barevného rozlišení skupin i textů, hledají skupiny v terénu svou barevnou část textu z pověsti *Mladí mučedníci* (viz Materiál č. 4). Žáci se následně podle barev i spojují do 3 desetičlenných skupin. Žáci se seznamují se zněním pověsti a domlouvají se na obsahu obrazů. V rámci své desetičlenné skupiny se žáci rozdělují na další tři menší skupiny (v počtu žáků 4, 3, 3). Každá menší skupina předvádí jeden ze tří obrazů. Následně všech 10 žáků vytváří tři živé obrazy, které ostatní skupiny sledují a snaží se odhadnout průběh příběhu. Po ukončení této aktivity žáci společně s lektorem nad úkolem diskutují o zadání a realizaci úkolu a o spolupráci ve skupině.

Závěrečnou část lekce tvoří evaluace (viz Materiál č. 5). Formou evaluace se autorka inspirovala metodou *Lodky*.¹³⁹ Evaluace lekce probíhá prostřednictvím obrázku loďky na jezeru (který odkazuje na prostředí, ve kterém se lekce odehrává). Žáci odpovídají v rámci svých původních pětičlenných skupin na otázky přímo do obrázku. Otázky jsou zapsané v obrázku loďky. Žáci odpovídají na tyto otázky: 1) Co nás žene dál (co se nám líbilo), 2) Sídlo posádky (jak se nám ve skupině spolupracovalo), 3) Jezero, na kterém loďka pluje (v čem jsme plavali, co nás nebavilo). Následně se lektor s žáky rozloučí a poděkuje jim za jejich účast.

8.3 Doplnující informace

Úskalí lekce:

Problémy, které se v rámci lekce mohou vyskytnout, jsou stejné jako u lekce pro 1. stupeň ZŠ. Během deštivého počasí může být tato lekce realizována ve škole (bez aktivity, kde žáci v terénu hledají místa, kde se pověst odehrává). V rámci programu mohou být žáci ve skupinách nerovnoměrně rozdělení. Je tedy potřeba, aby lektor v případě nutnosti jednotlivé skupinky promíchal, aby všechny skupiny mohly postupovat podobným tempem. Během časového skluzu mohou být některé aktivity zkráceny následovně, lektor z programu může vynechat

---

¹³⁹ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Lodka. Praha: Grada, 2015. strana 541–542. ISBN 978-80-247-3450-7.

část, kde žáci hledají, kde se pověst odehrává. Aktivitu živé obrazy může lektor urychlit tak, že žákům nepřirazuje jednotlivé bravy a žáci nehledají text rozmístěný po Harasově. Lektor žáky spojí sám a každé skupině jednu část pověsti přiřadí. Aktivita živé obrazy ale v rámci lekce může přinést i problém, žáci s touto metodou nemusí mít zkušenosti. Lektor tedy musí být žákům během jejich tvoření opravdu nápomocný, například vhodnými otázkami je nasměrovat k uchopení postav, rozdělení děje do tří částí obrazů a najít jejich klíčové části. Pokud se nějakému žákovi udělá nevolno, lektor by u sebe měl mít láhev s vodou a mobilní telefon, aby v případě nutnosti mohl přivolat pomoc.

Materiály:

Materiál č. 1 – pověst O Krvomlýnu¹⁴⁰

V dávných dobách zvolil si rytíř Slavibor z Hrádku za své sídlo strmé skály u harasovského jezera v Kokořínském údolí a proměnil je na pevný hrad. Zde šťastně žil se svou jedinou dcerou Ladkou, která dospívala v krásnou dívku.

Tehdy patřil nedaleký hrad Vidim hrdému rytíři Milotovi. Jeho syn Břetislav, statný mládenec, jednou zabloudil až do vzdáleného Kroužeckého dolu. Unavený ulehl na úpatí skály a usnul. Tak ho tu zastihla Ladka, která si vyšla na jahody. Zahleděla se na mladého rytíře a ten procitnul.

„Kdo jsi?“ zeptal se mládenec s údivem.

„Ladka,“ odpověděla dívka.

„Odkud?“ tázal se Břetislav.

„Z harasovského hradu,“ řekla Ladka.

„A nejsi sen?“ usmál se mladý rytíř.

Ladka mu místo odpovědi nabídla sladkou jahodu. A pak šli dolem a jedli jahody a povídali si až do západu slunce. Při loučení si slíbili, že zítra se na stejném místě sejdou zase. Scházeli se v osamělém Kroužeckém dole častokrát. Cítili se v něm nesmírně šťastni. Stromy a všichni živáčkové byli svědky jejich čisté lásky.

---

¹⁴⁰ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. strana 73–75. ISBN 978-80-907644-0-8.

Osud však milencům nepřál. Rytíř Milota už delší dobu pozoroval synovy časté návštěvy Kokořína. Vysídlil jejich příčinu a rozhodl se milence násilně odloučit. Měl totiž svůj plán, sňatek Břetislava s bohatou dědičkou mocného hradu Housky. Rozhněval se na Ladku, která svým půvabem okouzila jeho syna natolik, že se dopustil zločinu. Ukryl se ve strži Kroužeckého dolu s napjatým samostřílem a když šla Ladka za svým milým, stiskl spoušť. Střela zasáhla prsa nevinné dívky a navždy zlomila mladý květ jejího života. Krví zbrocenou našel ji starý poustevník a s nářkem ji odnesl do rodného hradu. Ještě se svěřila se svou láskou k Břetislavovi a brzy na to skonala.

Nešťastný Slavibor přísahal při její mrtvole hroznou pomstu nejen vrahu, ale celému jeho rodu. Od toho dne se na Slaviborově hradě scházeli divní tovaryši. Brousili zbraně, kovali meče a uprostřed hradního nádvoří postavili lešení s korečným vodním kolem. Nad kolem se vznášelo stínadlo s ostrým nožem, od kterého byl veden žlábek právě na kolo umístěné pod lešením. Na toto tajemné lešení jednoho dne vystoupil Slavibor a přede všemi prohlásil:

„Přisahám, že moje pomsta nebude ukojena, dokud tekoucí krev vraha a celé jeho rodiny nepřivede do pohybu vodní kolo!“

Při těchto slovech pojala hrůzy i ty nejtříšší tovaryše. Nejdříve pod rouškou přátelství vlákal do hradu šlechtěného Břetislava a jeho krví zasvětil nově vymyšlené lešení. Potom přepadl vidimskou tvrz, rozbořil ji, její posádku zajal a pobil. Milotu z Vidimi odvedl do svého hradu a za škodolibého smíchu oddal smrti jeho a jeho rodinu na krvavém lešení. Nápor krve byl tak mohutný, že kolo pod lešením se poprvé otočilo. Od té doby nesl hrad jméno Krvomlýn.

Pobouření Milotovi přátelé vtrhli na oplátku do Krvomlýna, zmocnili se Slavibora a usmrtili ho na krvavém kole, které se krví svého vynálezce podruhé a naposledy otočilo. Potom je zničili a hrad rozbořili.

Od těch časů duch Ladčin každou noc na úpatí skály, kde nejprve Břetislava spatřila, smutně svého milého očekává. Když pak ve člunu přes jezero k ní připluje, obejmou se vyplují na hladinu a zmizí.

Materiál č. 2– pověst O Krvomlýnu ¹⁴¹– rozdělení na 6 částí

---

¹⁴¹ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. strana 73–75. ISBN 978-80-907644-0-8.

- 1) *V dávných dobách zvolil si rytíř Slavibor z Hrádku za své sídlo strmé skály u harasovského jezera v Kokořínském údolí a proměnil je na pevný hrad. Zde šťastně žil se svou jedinou dcerou Ladkou, která dospívala v krásnou dívku.*
- 2) *Tehdy patřil nedaleký hrad Vidim hrdému rytíři Milotovi. Jeho syn Břetislav, statný mládenec, jednou zabloudil až do vzdáleného Kroužeckého dolu. Unavený ulehl na úpatí skály a usnul. Tak ho tu zastihla Ladka, která si vyšla na jahody. Zahleděla se na mladého rytíře a ten procitnul ... A pak šli dolem a jedli jahody a povídali si až do západu slunce. Při loučení si slíbili, že zítra se na stejném místě sejdou zase. Scházeli se v osamělém Kroužeckém dole častokrát. Cítili se v něm nesmírně šťastni. Stromy a všichni živáčkové byli svědky jejich čisté lásky.*
- 3) *Osud však milencům nepřál. Rytíř Milota už delší dobu pozoroval syna Břetislava a jeho časté návštěvy Kokořína. Vysídlil jejich příčinu a rozhodl se milence násilně odloučit ... Rozhněval se na Ladku, která svým půvabem okouzila jeho syna natolik, že se dopustil zločinu. Ukryl se ve strži Kroužeckého dolu s napjatým samostřilem a když šla Ladka za svým milým, stiskl spoušť. Střela zasáhla prsa nevinné dívky a navždy zlomila mladý květ jejího života. Krví zbrocenou našel ji starý poustevník a s nářkem ji odnesl do rodného hradu. ...*
- 4) *... Nešťastný Slavibor přísahal při Ladčině mrtvole hroznou pomstu nejen vrahu, ale celému jeho rodu. Od toho dne se na Slaviborově hradě scházeli divní tovaryši. Brousili zbraně, kovali meče a uprostřed hradního nádvoří postavili lešení s korečným vodním kolem. Nad kolem se vznášelo stínadlo s ostrým nožem, od kterého byl veden žlábek právě na kolo umístěné pod lešením. Na toto tajemné lešení jednoho dne vystoupil Slavibor a přede všemi prohlásil: „Přísahám, že moje pomsta nebude ukojena, dokud tekoucí krev vraha a celé jeho rodiny nepřivede do pohybu vodní kolo!“ ...*
- 5) *... Nejdříve pod rouškou přátelství vlákal Slavibor do hradu šlechtného Břetislava a jeho krví zasvětil nově vymyšlené vodní kolo u jeho hradu. Potom přepadl vidimskou tvrz, ... Milotu z Vidimi odvedl do svého hradu a za škodolibého smíchu oddal smrti*

jeho a jeho rodinu na krvavém vodním kole. Nápor krve byl tak mohutný, že kolo pod lešením se poprvé otočilo. Od té doby nesl hrad jméno Krvomlýn.

- 6) *Pobouření Milotovi přátelé vtrhli na oplátku do Krvomlýna, zmocnili se Slavibora a usmrtili ho na krvavém vodním kole, které se krví svého vynálezce podruhé a naposledy otočilo. Potom je zničili a hrad rozbořili. Od těch časů duch Ladčín každou noc na úpatí skály, kde nejprve Břetislava spatřila, smutně svého milého očekává. Když pak ve člunu přes jezero k ní připluje, obejmou se vyplují na hladinu a zmizí.*

Materiál č. 3 - Mladí mučedníci¹⁴²

Pod harasovským hradem, při ústí jezera, stával od nepaměti mlýn. Nazýval se Červený nebo také Krvomlýn. V jeho kole prý násilně skončil mladý život posledního potomka Hrzána z Harasova, levobočka Rostislava Homuty a Běly Zimákové. Tito mladí lidé se do sebe zamilovali. Měli však smůlu, že neznali svůj původ. Rostislavova matka totiž přiznala, že milenci jsou bratr a sestra, tedy lidé pokrevně spřízněni. To byl smrtelný hřích. Lidský soud byl neúprosný a vynesl prý nad nevinnou dvojici krutý ortel, mučednickou smrt. Těla Rostislava a Běly byla vhozena pod mlýnské kolo a voda zbarvená jejich krví poháněla mlýn.

Jiná pověst vypráví, že Krvomlýn dostal název podle toho, že v něm byli popraveni loupežníci Petrovští.

A ještě jiná pověst opředla zbytky někdejšího novomlýnského klapáče. Kterýsi mlynář zavraždil svoji dceru a její tělo vhodil pod mlýnské kolo. To se zastavilo a trvalo dlouho, než mlynářská chasa přišla na příčinu, po usilovném hledání tam našla dívčino tělo. Bylo prý téměř zkamenělé.

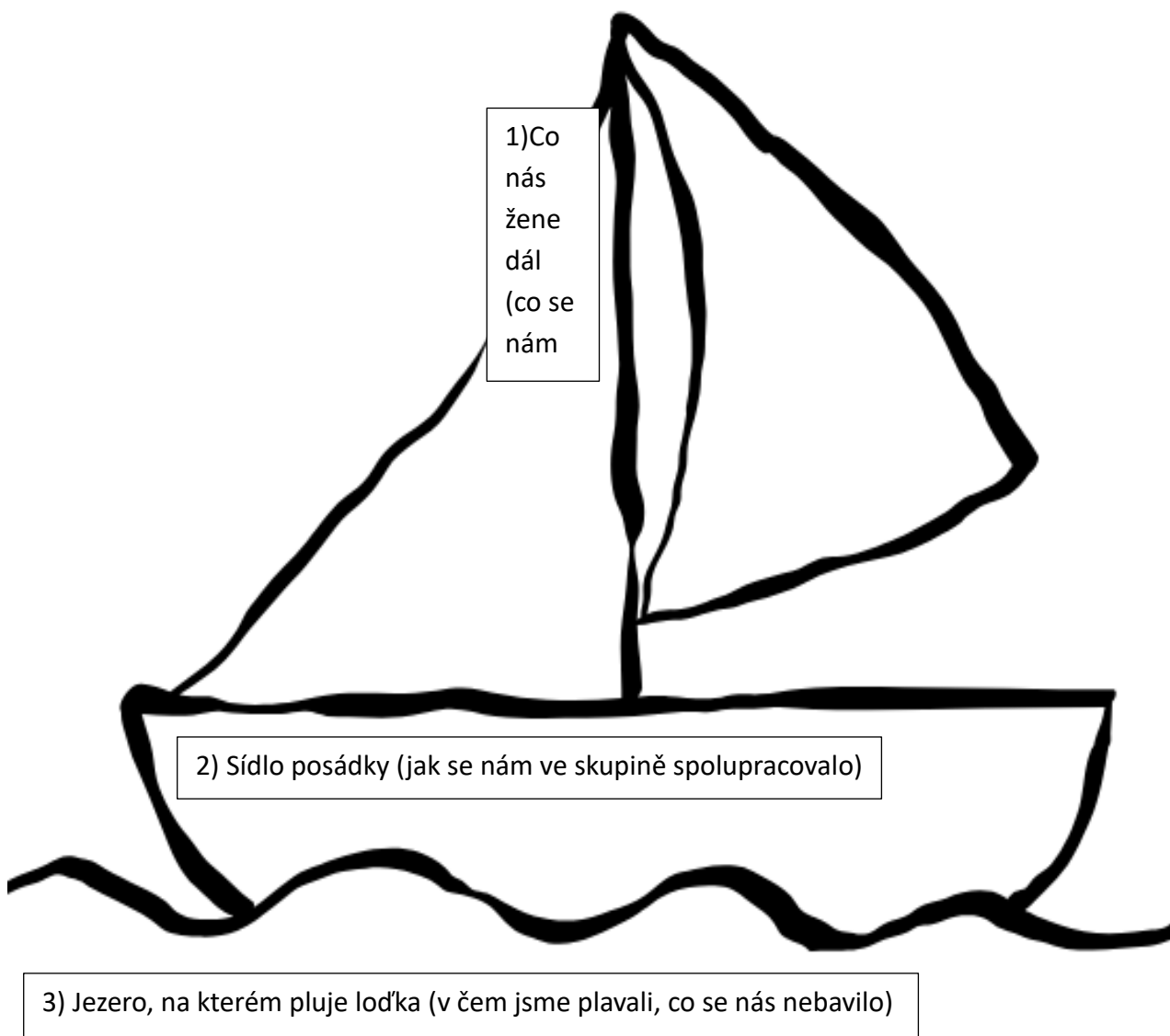
Materiál č. 4 – Rozdělení pověsti Mladí mučedníci¹⁴³ na 3 části a barevné rozlišení

---

¹⁴² ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. strana 75. ISBN 978-80-907644-0-8.

¹⁴³ Tamtéž. strana 75.

- 1) *Pod harasovským hradem, při ústí jezera, stával od nepaměti mlýn. Nazýval se Červený nebo také Krvomlýn. V jeho kole prý násilně skončil mladý život posledního potomka Hrzána z Harasova, levobočka Rostislava Homuty a Běly Zimákové. Tito mladí lidé se do sebe zamilovali. Měli však smůlu, že neznali svůj původ. Rostislavova matka totiž přiznala, že milenci jsou bratr a sestra, tedy lidé pokrevně spřízněni. To byl smrtelný hřích. Lidský soud byl neúprosný a vynesl prý nad nevinnou dvojici krutý ortel, mučednickou smrt. Těla Rostislava a Běly byla vhozena pod mlýnské kolo a voda zbarvená jejich krví poháněla mlýn.*

- 2) *Jiná pověst vypráví, že Krvomlýn dostal název podle toho, že v něm byli popraveni 2 loupežníci Petrovští – bratři Vavřinec a Hynek. Své zlé skutky páchali ve službách proradného rytíře z Nedamova. Když jejich řádění zastavila hradní stráž vedená statečnou princeznou Emmou, byli všichni 3 předvedeni před soud. Rozsudkem byla poprava na mlýnském kole. Krev padouchů prý znovu roztočila krvavé kolo.*

- 3) *A ještě jiná pověst opředla zbytky někdejšího novomlýnského klapáče. Kterýsi mlynář zavraždil svoji dceru a její tělo vhodil pod mlýnské kolo. To se zastavilo a trvalo dlouho, než mlynářská chasa přišla na příčinu, po usilovném hledání tam našla dívčino tělo. Bylo prý téměř zkamenělé.*

---

¹⁴⁴ Obrázek plující loďky autorka převzala z aplikace Canva.

8.4 Vyjádření k modelové lekci pro žáky druhého stupně ZŠ

Vyjádření k modelové lekci pro žáky druhého stupně ZŠ poskytly v rámci Formuláře zápisu modelových lekcí regionální historie následující respondentky:

Marcela Pánková z MAS Vyhlídky (viz Příloha č. 6),

Šárka Vejvodová z Regionálního muzea Mělník (viz Příloha č. 7),

Kristýna Roháčková ze základní školy Jungmannovy sady (viz Příloha č. 8).

Respondentky odpovídaly na tyto otázky:

- 1) Jak na vás působí celková struktura lekce? Je struktura lekce přehledná, logická a dobře časově rozvržená?

Všechny respondentky se shodly, že lekce je přehledná, aktivity na sebe logicky navazují a je dobře časově rozvržená. Kristýna Roháčková ocenila, že aktivity nejsou dlouhé, mají spád a žáci během plnění jednotlivých úkolů mají prostor pro sdílení vlastních názorů. Také vyzdvihla, že kdyby měl nějaký žák problém s porozuměním textu, časové rozvržení nabízí dostatek prostoru na dovysvětlení pověsti. Marcela Pánková opět zmínila riziko zdržení a průtahů.

- 2) Jsou vzdělávací cíle formulovány srozumitelně a odpovídají podle vás navrženým aktivitám?

U této otázky se respondentky jednohlasně shodly, že vzdělávací cíle naprosto odpovídají navrženým aktivitám.

- 3) Považujete zvolený způsob evaluace za vhodný pro tuto lekci? Máte případně nějaké návrhy na jeho úpravu nebo doplnění?

Zde se opět všechny respondentky shodly, že zvolený způsob evaluace považují za vhodný. Dále každá z respondentek ocenila metodu loďky a její tematické propojení.

- 4) Odpovídají navržené aktivity věku a schopnostem cílové skupiny? Pokud ne, které konkrétně a proč?

Kristýna Roháčková i Šárka Vejvodová se shodly, že navržené aktivity odpovídají schopnostem cílové skupiny. Mimo jiné Kristýna Roháčková také ocenila, že se v rámci jednoho programu propojují školní předměty dějepis, výtvarná výchova i český jazyk. Marcela Pánková vyjádřila obavu u aktivity číslo 2 a 4, jelikož dle jejího názoru musí být lektor velice zdatný a opravdu

dobře žákům vysvětlit instrukce. Uvádí, že v rámci jedné aktivity se objevuje několik dalších „podaktivit“, které by mohly být z pohledu lektora náročné na vysvětlení a vedení a z pohledu žáků náročné na pochopení.

Vyjádření autorky práce: S poznatkem Marcely Pánkové souhlasím, vysvětlení těchto aktivit může být pro nezkušeného lektora opravdu náročné, ale pokud jsou žáci dobře vedeni, neměla by kombinace aktivit žákům činit problémy. Jedná se ale o problém, který se dá jednoduše vyřešit důkladným nastudováním formuláře zápisu lektorem.

5) Zaznamenali jste v části „úskalí lekce“ nějaký další potenciální problém, který by bylo dobré doplnit?

Šárka Vejvodová i Kristýna Roháčková se shodly, že během analýzy lekce neshledaly další problémy, mimo ty zmíněné, které by se během plnění programu mohly objevit. Kristýna Roháčková dále dodává doporučení autorky z lekce pro první stupeň základní školy, aby v případě nouzové realizace lekce ve třídě žákům byly promítnuté fotografie daného místa. Marcela Pánková poukázala na aktivitu, kde se žáci seznamují s pověstí. V textu se totiž vyskytují některé zastaralé výrazy, například tovaryš, živáčkové, zbrocený, korečný a chasa.

Vyjádření autorky práce: S poznatky od Kristýny Roháčkové i Marcely Pánkové souhlasím.

6) Je podle vás některá z aktivit nebo část lekce nevhodná nebo problematická? Pokud ano, která a proč?

Všechny respondentky se shodly, že problém v obtížnosti zadání neshledaly. Marcela Pánková pouze poukázala na případná úskalí u aktivity číslo 2 a 4, jejich znění ale nepovažuje za nevhodné nebo zcela problematické. Kristýna Roháčková ale ocenila výběr pověsti, který je dle jejího názoru pro žáky druhého stupně atraktivní. Dále uvedla, že pokud by její žáci měli v průběhu lekce problém s motivací, motivovala by je plusovými body, které by se následně promítly v jejich hodnocení.

7) Máte nějaké doporučení nebo nápady, jak lekci dále vylepšit?

Šárka Vejvodová i Marcela Pánková žádná doporučení nenabídly. Marcela Pánková ale ocenila zpracování lekce. Kristýna Roháčková navrhla, že pokud by žáci měli problém s realizací živých obrazů, nejprve by si mohli udělat živé obrazy nějaké události z pověsti, která jim byla předložena jako první. Dále uvádí, že pokud by zbyl čas, ústně by se v diskusi zaměřila na připomenutí znaků pověsti.

Vyjádření autorky práce: S nápadem na procvičení živých obrazů i připomenutí znaků pověsti od Kristýny Roháčkové souhlasím.

8.4.1 Plánované změny v modelové lekci regionální historie pro žáky druhého stupně ZŠ

Dle výše zmíněných doporučení autorka této práce do lekce zanesе následující změny. U aktivity čtení pověsti lektor se zastaralými výrazy bude pracovat přímo při práci s pověstí, vždy se při čtení u nich zastaví, osloví žáky, zda by některý z nich dokázal výraz vysvětlit, případně jej lektor okomentuje a ve čtení pokračuje dál. V případě, kdy žáci čtou text samostatně a zjistí, že nějakému slovu nerozumí, budou vyzváni, aby se lektora na význam slova dotázali. Dále bude v rámci formuláře zápisu lektorovi doporučeno, aby v případě nepochopení aktivity živé obrazy s žáky aktivitu procvičil na základě metodických doporučení Veroniky Rodové z její knihy *Dramatická výchova ve službách dějepisu*¹⁴⁵. Zde se autorka knihy věnuje, mimo jiné i technikám a nácviku práce s živými obrazy. Pokud v závěru lekce zbyde nějaký čas, bude lektor vyzván, aby si společně s žáky připomněl znaky pověsti. Do úskalí lekce autorka přidá k nouzovému řešení vedení lekce ve školní třídě, aby lektor žákům promítl fotografie z místa.

Všechny tyto změny budou do formuláře zápisu doplněny po obhájení této práce, aby se lekce následně mohly realizovat v pozměněné podobě.

---

¹⁴⁵ RODOVÁ, Veronika. *Dramatická výchova ve službách dějepisu*. Muni Press, 2014. ISBN 13-978-80-210-7593.

9 Modelová lekce regionální historie pro žáky gymnázia

9.1 Obecné informace

Název: *Co je to Hradsko?*

Spolupracující organizace: MAS Vyhlídky, Regionální muzeum Mělník, Gymnázium Jana Palacha Mělník

Místo realizace: Hradsko

Cílová skupina: Žáci gymnázia, 1. – 2. ročník (15–17 let)

Maximální počet žáků: 28

Délka lekce: 75 minut

Cíle: Žáci chápou význam hradišť. Žáci se učí analyzovat pověsti. Žáci si prověřují různé hypotézy a rozhodují o jejich pravděpodobnosti. Žáci rozvíjí své znalosti o každodenním životě v raném středověku.

Východiska (očekávané výstupy z RVP):

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obsah: Středověk

„definuje proměny hospodářského a politického uspořádání středověké společnosti 5.–15. století a jeho specifické projevy ve vybraných státních celcích“¹⁴⁶

„charakterizuje základní rysy vývoje na našem území“¹⁴⁷

Vzdělávací oblast – Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací obsah – Jazyk a jazyková komunikace

---

¹⁴⁶ Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. Praha, 2007. Online. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf. strana 44. [cit. 2025-03-27].

¹⁴⁷ Tamtéž. strana 44.

„v písemném i mluveném projevu volí vhodné výrazové prostředky podle jejich funkce a ve vztahu k sdělovacímu záměru, k dané situaci, kontextu a k adresátovi; vysvětlí a odůvodní význam slov v daném kontextu“¹⁴⁸

„tvořivě využívá informací z odborné literatury, internetu, tisku a z dalších zdrojů, kriticky je třídí a vyhodnocuje“¹⁴⁹

Anotace: Při lekci regionální historie žáci pracují s pověstí z Kokořínska. Společně poznávají historii a původ Hradsku. V závěru lekce interpretují pověst o Hradsku.

Pomůcky: papíry, propisky, pevné desky na papíry, 14x papír s evaluací

9.2 Harmonogram

Bodový scénář lekce:

1. Úvod část – seznámení se s lokalitou (20 minut)

Místo: Hradsko

- 1) Lektor přivítá žáky na lekci na Hradsku.
- 2) Lektor rozdělí žáky do skupin po 2, skupin je maximálně 14.
- 3) Každá skupina obdrží papír s úkolem, ke kterému se váže jeden text a 3 hypotézy. Žáci mají za úkol zjistit, která hypotéza je pravdivá (viz Materiál č. 1).
- 4) Žáci mezi sebou sdílejí své odpovědi. Lektor, pokud je to potřeba, žákům pomáhá správnou hypotézu odhalit.
- 5) Lektor žákům klade následující otázky, žáci odpovídají, lektor s nimi na toto téma diskutuje a navádí je na správnou cestou.
  1. Co nás archeologické nálezy učí o jednotlivých lokalitách a o životě lidí v minulosti?
  2. Proč si myslíte, že si lidé zvolili právě toto místo pro výstavbu hradiště?
  3. Jak asi hradiště mohlo ve své době vypadat?
- 6) Lektor žákům přečte část textu z pověsti *O Hradsku* (viz materiál č. 2).

---

¹⁴⁸ Tamtéž. strana 14.

¹⁴⁹ Tamtéž. strana 15.

2. Aktivita – skupinové tvoření – dopis z minulosti do budoucnosti (20 minut)

Místo: Hradsko

- 1) Lektor vydá pokyn ke spojení dvojčlenných skupin na čtyřčlenné skupiny.
- 2) Žáci se ve skupinách spojí, aby vytvořily novou skupinu po 4.
- 3) Ve svých skupinách si přečtou text o životě v raně středověkém hradišti (viz Materiál č. 3) a prozkoumají ilustraci slovanského hradiště (viz Materiál č. 4).
- 4) Lektor každé skupině přiřadí jednu postavu, která žila v 8. století na Hradsku.
(postavy: kovář, tkadlena, strážce brány, truhlář, zemědělec, bylinkářka, správce hradiště). Následně žákům zadá následující úkol:
  1. Každá skupina napíše krátký dopis z minulosti, ve kterém se jako výše zmíněná postava představuje a popisuje svůj život v hradišti: kdo jsem, kde žiji, čím se živím, co jsem ve svém životě v rámci hradiště zažil, čeho se bojím, co mám na svém životě v hradišti rád, ...
  2. Dopis by měl být dlouhý na cca 5–10 vět.
- 5) Lektor žáky vyzve k četbě jejich dopisů do budoucnosti.
- 6) Skupiny dobrovolníků své krátké dopisy předčítají, žáci po přečtení na sebe mohou reagovat, klást si otázky.
- 7) Lektor dopisy do budoucnosti předává vyučujícímu. Dopisy mohou být vystaveny ve třídě nebo mohou sloužit jako předloha do VV.

3. Aktivita – dramatizace části z pověsti *O Hradsku*, reflexe aktivity (25 minut)

Místo: Hradsko

- 1) Lektor žákům dá pokyn k setrvání v nových, čtyřčlenných skupinách.
- 2) Lektor předá všem skupinám část pověsti *O Hradsku*.
- 3) Žáci si v rámci své skupiny text čtou (viz Materiál č. 5).
- 4) V rámci skupiny si rozdělí následující role: Kníže Nikola, Aranka, Alenka, Vypravěč
Poznámka: Protože v pověsti není uveden věk Aranky a Alenky, vždy každá skupina dostane jejich jiný věk (1. skupina – 9 a 9, 2. skupina 3 a 7, 3. skupina 7 a 12, 4. skupina 3 a 9, 5. skupina 4 a 5, 6. skupina 12 a 15, 7. skupina 15 a 15).
- 5) Žáci si ve skupině připraví improvizovanou scénu podle předlohy textu.
- 7) Jejich úkolem bude vymyslet a sehrát, variantu příběhu, při které by tragédie mohla být odvrácena.

- 6) Jednotlivé skupiny pak své modelové situace předvedou před svými spolužáky.
- 7) Reflexe aktivity: Lektor žákům klade následující otázky:
  1. Jak se vám pracovalo na improvizovaných scénách?
  2. Bylo to pro vás obtížné?
  3. Která věková kategorie dívek podle vás byla nejobtížnější na vytvoření improvizované scény?
  4. Která věková kategorie dívek podle vás byla nejjednodušší na vytvoření improvizované scény?
  5. Na jaký morální aspekt se v pověsti odkazuje?
  6. Jaký je rozdíl mezi tím, když problém vyřešíme bojem a když se snažíme domluvit? Kdo na tom co získá nebo ztratí?
  7. Vymyslete a porovnejte další dvě různé možnosti, jak by se konflikt dal vyřešit. Která z nich by byla spravedlivější?
  8. Jak byste vysvětlili někomu jinému, proč je výhodnější vyřešit konflikt bez násilí?

4. Aktivita – interpretace textu – Zlatá kvočna s kuřaty: část z pověsti O Hradsku (15 minut)

Místo: Hradsko

- 1) Žáci si ve svých čtyřčlenných skupinách přečtou část z pověsti *O Hradsku* (viz Materiál č. 6).
- 2) Lektor zadá žákům úkol:
  1. Odvodit z textu, co příběh může symbolizovat.
Poznámka: Symbolizovat může například: důležitost morálních hodnot – jen spravedlivý člověk může získat poklad, zatímco nepoctivý ho nikdy nespasí, kvočna symbolizuje odměnu za čestnost a pravdomluvnost, symbolizuje odměnu věřícím, kteří zůstanou věrní víře a cnostem...).
- 3) Závěrečná diskuse vedená lektorem na téma: myšlenka ponaučení, výhra dobra nad zlem a potrestání viníků v pověstech.

5. Ukončení lekce –evaluace, závěrečná řeč lektora (10 minut)

Místo: Hradsko

- 1) Lektor společně s žáky provede evaluaci lekce (viz Materiál č. 7). Evaluace je inspirovaná metodou Hitace (pomocí tabulky). Žáci se vrací do svých původních dvojic a v tabulce hodnotí jednotlivé aktivity podle toho, jak jim porozuměli a jak moc je bavily na stupnici od 1 do 3. Jednotlivé stupně jsou pod tabulkou blíže představeny a popsány. V závěru tabulky mají žáci prostor vypsát konkrétní situace či aktivity, které se jim v průběhu lekce nelíbily nebo jim nerozuměli.
- 2) Lektor na nádvoří zámku lekci ukončí a poděkuje žákům za jejich účast.

Obsah lekce a evaluace lekce:

Lekce začíná přímo v autentickém prostředí Hradska. Lektor žáky přivítá a rozdělí je do dvojic, maximálně je 14 dvojic. Každá dvojice obdrží list papíru se třemi hypotézami (viz Materiál č. 1) o původním účelu Hradska. Žáci mají za úkol zjistit, která z hypotéz je na základě komparace s archeologickými pozůstatky na Hradsku pravdivá. V případě nutnosti lektor žákům v plnění úkolu pomáhá. Následně mezi sebou žáci o hypotézách diskutují a společně s lektorem správnou hypotézu odhalují. Poté lektor žákům klade otázky, prostřednictvím kterých se žáci zamýšlí nad životem v raně středověkém hradišti. V závěru této aktivity lektor žákům předčítá část z pověsti *O Hradsku* (viz Materiál č. 2).

V další části lekce se dvojice spojí do čtyřčlenných skupin a čtou si krátký text o životě v raně středověkém hradišti (viz Materiál č. 3) a prozkoumají ilustraci slovanského hradiště (viz Materiál č. 4), následně obdrží jednu z těchto rolí: kovář, tkadlena, strážce brány, truhlář, zemědělec, bylinkářka nebo správce hradiště. Úkolem každé skupiny je napsat krátký dopis (na cca 5–10 vět), ve kterém se jejich postava představuje a popisuje každodenní život, čím se živí, čeho se bojí, co zažil, atd... Skupiny dobrovolníků své dopisy čtou ostatním a lektor spolu s žáky vede krátkou diskusi nad jejich obsahem. Dopisy si po skončení programu vyučující odnáší. Ty následně mohou sloužit jako předloha na VV nebo mohou být vystaveny ve třídě.

V rámci čtyřčlenných skupin žáci obdrží část pověsti *O Hradsku* (viz Materiál č. 5), dle úryvku si ve skupině rozdělí následující role: kníže Nikola, Aranka, Alenka, vypravěč. Každá skupina pracuje s jinou věkovou verzí Aranky a Alenky (ty jsou od 3 do 15 let). Skupiny si připravují

improvizovanou scénu, v jejímž závěru mají tragickému konci pověsti předejít a vymyslet nový, veselejší konec pověsti. Následně lektor společně s žáky tuto činnost reflektuje prostřednictvím otázek o obtížnosti úkolu, o spolupráci ve skupině a o morálním aspektu pověsti.

Následuje interpretace další části pověsti *O Hradsku* (viz materiál č. 6), konkrétně úryvek o Zlaté kvočně. Skupiny pracují s textem a snaží se odvodit, co příběh může symbolizovat. Lektor na téma symboly v textu společně s žáky diskutuje, následně otevírá prostor k úvahám nad morálními poselstvy.

Závěrečnou část lekce tvoří evaluace (viz Materiál č. 7). Formou evaluace se autorka inspirovala metodou Hitace (tabulky).¹⁵⁰ Žáci ve svých původních dvoučlenných skupinách vyplňují tabulku. V tabulce jsou vypsány jednotlivé aktivity z lekce a každé z nich žáci přiřazují známku od 1 do 3. Stupně známek jsou rozděleny do dvou sektorů:

- 1) Zámka (stupeň porozumění úkolu) – zde žáci dávají aktivitám známky podle toho, jak rozuměli úkolům v rámci aktivity (1 = úkolům v rámci aktivity jsme rozuměli, věděli jsme, co máme dělat, 2 = úkolům v rámci aktivity jsme rozuměli zčásti, v některých částech jsme si nevěděli rady, místy jsme nevěděli, co máme dělat, 3 = úkolům v rámci aktivity jsme vůbec nerozuměli, nevěděli jsme, co máme dělat).
- 2) Zámka (celková známka aktivity) - zde žáci dávají aktivitám známky podle toho, jak se jim celkově líbila (1= aktivita se nám líbila, 2 = aktivita se nám líbila s výhradami, 3 = aktivita se nám nelíbila)

V poslední části tabulky jsou žáci vyzváni, aby blíže popsali, čemu nerozuměli, co je v rámci aktivity nebavilo nebo nelíbilo. Následně se lektor s žáky rozloučí a poděkuje jim za jejich účast.

9.3 Doplnující informace:

Úskalí lekce:

Problémy, které se v rámci lekce mohou vyskytovat, jsou stejné jako u lekce pro 1. a 2. stupeň ZŠ. Během deštivého počasí tato lekce nemůže být realizována v jejím plném rozsahu, jelikož z lekce bude vypuštěna první a stěžejní aktivita, která žáky seznamuje s oblastí Hradska. Zbytek

---

¹⁵⁰ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. strana 544. ISBN 978-80-247-3450-7.

programu může být zrealizován ve školní třídě. První, stěžejní aktivitu lze ve třídě nahradit samostatnou prací žáků, kteří by si o Hradsku hledali informace na internetu a následně by ve třídě o původním účelu Hradska společně s lektorem diskutovali. Taktéž se zde objevuje problém nerovnoměrně rozdělených pracovních dvojic, posléze skupin, v tomto případě je stěžejní, aby lektor do rozložení dvojic/skupin zasáhl a žáky promíchal. Ohledně možného časového skluzu, pokud se tento problém vyskytne, je možné z lekce vypustit aktivitu o interpretaci textu (úryvek o Zlaté kvočně). V případě velkého časového presu je možné nechat představit improvizovanou scénu pouze dobrovolníky. Je taktéž možné, že se některému z žáků udělá nevolno nebo se poraní, v tomto případě je zapotřebí, aby u sebe lektor měl láhev s vodou a lékárničku. Poranění většího rozsahu ošetří pedagog, který třídu na lekci doprovází a má kurz první pomoci, v případě nutnosti přivolá záchrannou službu.

Materiály:

Materiál č. 1

Úkol: pořádně si projděte, prohlédněte toto místo, přečtete si přiložený text a pokuste se odvodit, která z těchto 3 hypotéz je pravdivá:

Text: Hradsko je významná archeologická oblast, jelikož zde bylo objeveno mnoho archeologických nálezů. Během 18., 19. a hlavně 20. století zde byly nalezeny popelnice, kamenné, bronzové a železné předměty, střepy z různých nádob ale i kostry, ležící nebo sedících v kamenných hrobech.

Hypotézy:

- 1) *Hradsko bylo výhradně pohanským obětištěm, kde se konaly tajné rituály a lidské oběti na počest staroslovanských bohů. Opevnění sloužilo k udržení kultovního místa před křesťanskými dobyvateli. RADA: některá pohanská obětiště měla k obětním rituálům postavené jednoduché dřevěné chrámy nebo dřevěné kůly do kruhu, ve kterém se rituály odehrávaly. Vidíte na tomto místě nějaké pozůstatky po menších budovách nebo kůlech?*

- 2) *Hradsko bylo středověkou mincovnou, kde se razily tajné mince pro české panovníky. Z těchto peněz se údajně financovaly tajné operace královského dvora.*
RADA: mince se většinou razily v oblastech, kde se těžily nerostné suroviny, ze kterých se mince následně vyráběly. Uvědomujete si, že by se na Kokořínsku nacházela nějaké významné naleziště nerostných surovin?
- 3) *Hradsko bylo významným slovanským hradištěm, které bylo vybudované v 7. - 8. století našeho letopočtu kmenem Pšovanů. Někteří historici a archeologové se dodnes domnívají, že v tomto místě se vyskytoval hrad Canburge. Z historických pramenů vyplývá, že hrad odolal čtyřicetidennímu obléhání vojsky císaře Karla Velikého. Tento vojenský výboj byl součástí expanze císařských vojsk na území dnešních Čech s cílem vynucení závislosti slovanských kmenů.* RADA: středověká hradiště disponovala mohutnými obvodovými valy, Vidíte na tomto místě nějaké pozůstatky po obvodových valech?

Materiál č. 2

Část z pověsti *O Hradsku*¹⁵¹

Někdejší hrad a město byly vystavěny na vejčitém ostrohu, chráněném ze tří stran skalnatými srázy a doly. Na čtvrté, východní straně, byl trojnásobný val a hlubší příkopy, přes který vedl do brány zdvihací most. V místech, kde se zachovaly zbytky hradeb, se našlo značné množství popela, ohořelé kusy trámů, pocházející nejspíše z hradu nebo města zničeného požárem.

Materiál č. 3

Text – život v raně středověkém hradišti¹⁵²

---

¹⁵¹ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. strana 133. ISBN 978-80-907644-0-8.

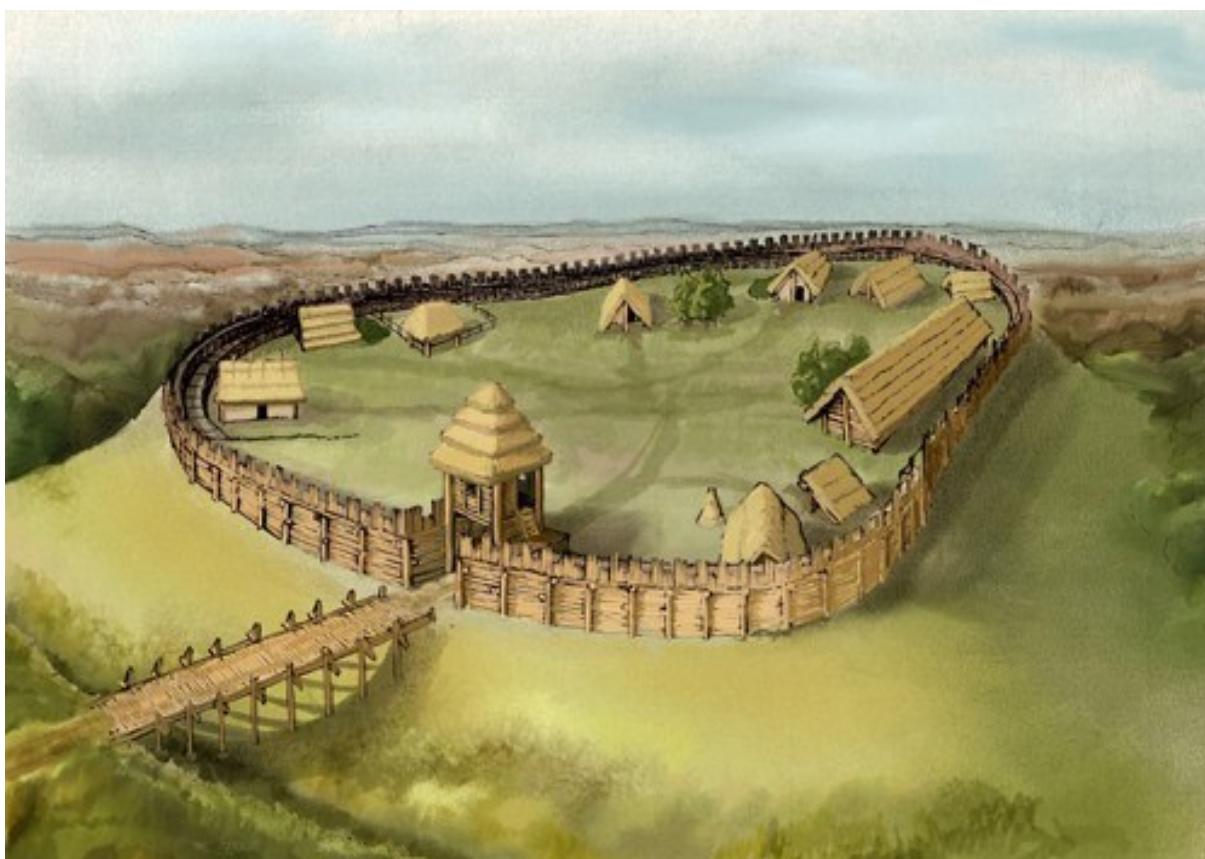
¹⁵² JANOVSÁ, Viktorie. *Nedestruktivní výzkum středověkých sídel v povodí řeky Mrliny ve středních Čechách*. Online, Diplomová práce, vedoucí Tomáš Klír. Praha: Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav pro archeologii, 2020. strana 18–21. Dostupné

z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/122849/120373310.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2025-03-29].

Ještě před vznikem prvních měst sehrávala hlavní společenskou a hospodářskou roli raně středověká hradiště (taktéž se dá užit termín opevněné sídliště), která zároveň sloužila jako klíčová místa pro setkávání a koordinaci aktivit obyvatel hradišť. Většina obyvatel tehdejší Evropy žila v rámci hradišť a živila se zemědělstvím. Velká, centrální hradiště byla provázána s menšími sídlišti, které jim poskytovaly hospodářské zázemí. Hradiště se skládala z několika usedlostí, které z ekonomického a kulturního hlediska fungovaly buďto všechny společně nebo jako samostatné jednotky.

Materiál č. 4

Ilustrace slovanského hradiště¹⁵³

---

¹⁵³ PUHAČ, Michal. *Slovanské hradiště – ilustrace: Ukázky práce*. Online. In: Na volné noze. Dostupné z: <https://navolnenoze.cz/prezentace/michal-puhac/galerie/64906/>. [cit. 2025-03-29].

Materiál č. 5

Část z pověsti *O Hradsku*¹⁵⁴

Na knížecím hradě na Hradsku bydlel v dávných dobách chrabrý a bohatý kníže Nikola. Měl dvě dcery a když jim zemřela matka, neustále se hašteřily. Jednou při prudké hádce udeřila princezna Aranka svoji mladší sestru Alenku velkým kravským rohem do hlavy tak nešťastně, že ji usmrtila.

Zarmoucený otec pohřbil Alenku nedaleko místa, kde skonala a nad její rakví nechal postavit kapličku. Knížecí hrad prý stával na místech, kde je nyní na Hradsku kaplička. Klikatá stezka, která klesá kolem kapličky na Kokořínský důl, se dodnes nazývá Veliký roh.

Materiál č. 6

Část z pověsti *O Hradsku*¹⁵⁵

Na místě zvaném Zákampí, ve skalní zalesněné rokli pod Hradskem, je dle pověsti ukryta zlatá kvočna s kuřaty. Prý ji získá jen poctivý a pravdomluvný člověk, který bude stát o Velkém pátku na nejvyšším hradském skalisku právě v době, kdy budou v okolních kostelích čteny pašije. Pískovcová skála se v ten okamžik za velkého rachotu otevře a na jejím dně zazáří v překrásné komnatě zlatá kvočna ve zlaté kukani a kuřátka, stulená ve stříbrné ošatce.

---

¹⁵⁴ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. strana 134. ISBN 978-80-907644-0-8.

¹⁵⁵ Tamtéž. strana 134.

Materiál č. 7 - Evaluace

Aktivita	Hypotézy	Dopis	Dramatizace	Interpretace
Známka (stupeň porozumění úkolů)				
Známka (celková známka aktivity)				
Popište, prosím, čemu jste nerozuměli, co vás v rámci aktivity nebavilo nebo se vám nelíbilo:				

Známka (stupeň porozumění úkolů):

- 1 = úkolům v rámci aktivity jsme rozuměli, věděli jsme, co máme dělat.
- 2 = úkolům v rámci aktivity jsme rozuměli zčásti, v některých částech jsme si nevěděli rady, místy jsme nevěděli, co máme dělat.
- 3 = úkolům v rámci aktivity jsme vůbec nerozuměli, nevěděli jsme, co máme dělat.

Známka (celková známka aktivity):

- 1 = aktivita se nám líbila.
- 2 = aktivita se nám líbila s výhradami.
- 3 = aktivita se nám nelíbila.

9.4 Vyjádření k modelové lekci pro žáky gymnázia

Vyjádření k modelové lekci pro žáky gymnázia poskytli v rámci Formuláře zápisu modelových lekcí regionální historie následující respondenti:

Marcela Pánková z MAS Vyhlídky (viz Příloha č. 9)

Šárka Vejvodová z Regionálního muzea Mělník (viz Příloha č. 10)

Martin Dvořák z Gymnázia Jana Palacha, Mělník (viz Příloha č. 11)

Respondenti odpovídali na tyto otázky:

- 1) Jak na vás působí celková struktura lekce? Je struktura lekce přehledná, logická a dobře časově rozvržená?

Všichni respondenti se shodli, že struktura lekce je přehledná, logická i dobře zpracovaná. Martin Dvořák ocenil, že lekce je postavená na principech moderní konstruktivistické výuky, kde na začátku lekce jsou žáci motivováni, následují badatelské aktivity a lekce je zakončena evaluací. Upozorňuje také na to, že je obtížné dopředu odhadnout kreativitu skupin i délku reflexe. Dále klade důraz na to, aby si lektor v průběhu lekce časové rozvržení ohlídal. Marcela Pánková poukazuje na to, že v rámci jedné aktivity lektor souběžně žákům vysvětluje více pokynů, je tedy důležité, aby lektor žákům jednotlivé pokyny a instrukce jasně formuloval.

Vyjádření autorky práce: S návrhy od Martina Dvořáka i Marcely Pánkové souhlasím. Předpokládám, že lektor, který lekci povede si ji důkladně prostuduje a časové rozvržení aktivit si ohlídá.

- 2) Jsou vzdělávací cíle formulovány srozumitelně a odpovídají podle vás navrženým aktivitám?

U této otázky se respondenti shodli, že vzdělávací cíle odpovídají navrženým aktivitám. Martin Dvořák také ocenil, že vzdělávací cíle odpovídají moderním didaktickým zásadám. Dále, že cíle nejsou pouze znalostní, ale jsou také zaměřeny na dovednostní práci s pramenem, formulaci hypotéz a argumentaci.

- 3) Považujete zvolený způsob evaluace za vhodný pro tuto lekci? Máte případně nějaké návrhy na jeho úpravu nebo doplnění?

Zde se opět všechny respondenti shodli, že zvolený způsob evaluace považují za vhodný. Marcela Pánková dále vyzdvihuje, že žáci k jednotlivým aktivitám přiřazují hodnocení

vyjádřené známkou z jasně definované škály. Martin Dvořák doporučuje do evaluace přidat otázky na sebehodnocení žáků, například „Co jsme se dnes naučili“, „Řešili jsme ve skupině nějaký problém? Jaký?“, „Co bylo obtížné?“.

Vyjádření autorky práce: S návrhem na přidání otázek k sebehodnocení žáků od Martina Dvořáka souhlasím.

- 4) Odpovídají navržené aktivity věku a schopnostem cílové skupiny? Pokud ne, které konkrétně a proč?

Všichni respondenti se opět shodli, že navržené aktivity odpovídají schopnostem cílové skupiny. Marcela Pánková oceňuje, že aktivity dávají žákům prostor k vlastním úvahám, přemýšlení a k formulaci svých závěrů. Martin Dvořák zároveň ale upozorňuje na aktivitu dramatizace pověsti, dle jeho názoru je zapotřebí žáky dobře motivovat. K tomuto příkladu dále přikládá doporučení z vlastní zkušenosti, pokud se někteří žáci opravdu nebudou chtít dramatizace účastnit, mohou se pouze podílet na scénáři improvizované scénky.

Vyjádření autorky práce: S poznatkem o zdrženlivosti některých žáků od Martina Dvořáka souhlasím.

- 5) Zaznamenali jste v části „úskalí lekce“ nějaký další potenciální problém, který by bylo dobré doplnit?

Marcela Pánková i Šárka Vejvodová další problematická úskalí lekce neshledaly. Martin Dvořák dále doporučil do sekce úskalí přidat problém ohledně žáků, kteří nejsou na badatelskou formu výuky zvyklí. Tito žáci se totiž do badatelské činnosti automaticky nezapojí, je tedy zapotřebí je řádně motivovat. Dále doporučuje uvést návrh krizového scénáře, kdyby skupiny nefungovaly tak, jak měly, nebo dokonce nějakou práci nedokončily. U tohoto problému doporučuje přechod z jednotlivých úkolů do vedené diskuse.

Vyjádření autorky práce: S návrhy Martina Dvořáka souhlasím, do sekce úskalí budou vypsána doporučení ke správné motivaci žáků a k nedokončení jednotlivých úkolů. Lektor s vybranými skupinami může promluvit a za pomoci otázek je na správné řešení navede.

- 6) Je podle vás některá z aktivit nebo část lekce nevhodná nebo problematická? Pokud ano, která a proč?

Respondenti se jednohlasně shodli, že u žádné z aktivit neshledali její nevhodnost nebo problematičnost. Šárka Vejvodová zde naopak chválí aktivitu psaní dopisu z minulosti do budoucnosti, Marcela Pánková zase vyzdvihuje pestrost zadání.

7) Máte nějaké doporučení nebo nápady, jak lekci dále vylepšit?

Marcela Pánková i Šárka Vejvodová žádná další doporučení neposkytují. Martin Dvořák plánuje celé lekce vyzdvihuje, dále doporučuje diferenciaci textů nebo zadání (vytvořit jednodušší a složitější verze některých textů nebo zadání), konkrétní příklady ale neuvádí. Navrhuje také následné propojení lekce se školním předmětem IVT. Žáci by si mohli pořídit audio, video nebo fotografický záznam z lekce a následně s tím pracovat v IVT. Jako příklad uvádí natočit nebo vyfotit dramatická zpracování žáků, které by si žáci během IVT mohli sestříhat a vytvořit tak například video jejich dramatického zpracování.

Vyjádření autorky práce: S návrhem Martina Dvořáka na diferenciaci zadání nebo textů nesouzním, žáci jsou totiž během lekce rozděleni na dvoučlenné skupiny, následně na čtyřčlenné skupiny, předpokládám tedy, že si žáci během plnění úkolů vypomůžou nebo požádají o pomoc lektora. Návrh na propojení lekce s IVT se mi líbí, do programu ale nebude zanesen z následujících důvodů. Natáčení videí by bylo časově velmi náročné a lekce by se musela o dost prodloužit. Zároveň někteří žáci mohou být do natáčení videí natolik zabraní, že se soustředí pouze na natáčení videa, a ne na činnosti v lekci. Následně se mohou dostat také do konfliktu se spolužáky, kteří nebudou chtít být během improvizované scény natáčení. Následně, pokud by žáci byli během této aktivity natáčeni, mohlo by se stát, že nedojde k bezprostřednímu vyjádření, a mohly by tak vzniknout potíže s realizací scén. Navíc by lekce měla zcela jiné vzdělávací cíle a její průběh by byl nabourán.

9.4.1 Plánované změny v modelové lekci regionální historie pro žáky gymnázia

Dle výše zmíněných doporučení autorka této práce do lekce zanese následující změny. Do aktivity dramatizace pověsti autorka lektorovi zapíše doporučení, pokud by byl některý z žáků zdrženlivý, může se podílet pouze na scénáři improvizované scénky, aktivně se ho nemusí účastnit. Toto metodické doporučení platí pro všechny aktivity, v nichž žáci pracují v rolích v rámci rollové hry. Z tohoto důvodu bude toto doporučení zaneseno i do předchozích lekcí. Dále, do sekce úskalí autorka přidá i problematiku s následným doporučeným řešením

k motivaci žáků a k nedokončení jednotlivých úkolů. Příkladem těchto doporučení je cílené rozdělení do skupin za pomoci učitele tak, aby ti žáci, kteří obvykle nepracují, nebyli spolu v jedné skupině, ale aby byli rozptýleni a k další práci by je motivovali ostatní členi skupiny, kteří práci nevzdávají. Do evaluačního formuláře autorka zanesse tyto sebehodnotící otázky: „Co jsme se dnes naučili“, „Řešili jsme ve skupině nějaký problém? Jaký?“, „Co bylo obtížné?“.

Všechny tyto změny budou do formuláře zápisu doplněny po obhájení této práce, aby se lekce následně mohly realizovat v pozměněné podobě.

Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo vytvořit modelové lekce regionální historie, které navazovaly na knihu *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezděží*¹⁵⁶ a vznikaly ve spolupráci se vzdělávacími institucemi z Mělnicka, s MAS Vyhlídky a s Regionálním muzeem Mělník.

Teoretická část práce vymezila základní východiska pro vznik modelových lekcí regionální historie. Čtenář byl v této části seznámen se základními principy efektivní spolupráce mezi muzeem a školou a s literárním žánrem pověsti, který tvořil tematický základ těchto lekcí. Součástí této části byla také analýza knihy *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezděží*, v rámci které autorka porovnávala vydání z 90. let 20. století s novým vydáním z roku 2020. V této souvislosti provedla autorka i archivní výzkum ve Státním okresním archivu Mělník, konkrétně ve sbírkách rukopisů a v osobních fondech autorů *Pověstí* Jiřího Zubíka a Josefa Houžvy. Autorka také navázala osobní kontakt s dcerou pana Zubíka, Blankou Zubíkovou, která jí poskytla cenné doplňující informace. Protože modelové lekce vznikaly ve spolupráci s MAS Vyhlídky, Regionálním muzeem Mělník a s mělnickými vzdělávacími institucemi, byly zde tyto instituce také blíže představeny. Mimo jiné zde byly popsány principy terénní a regionální výuky, které sloužily jako metodický rámec pro tvorbu lekcí.

Praktická část navázala na teoretická východiska a jejich uplatnění při samotné tvorbě modelových lekcí. Nejprve byla představena struktura formuláře zápisu modelových lekcí, který autorka sestavila na základě dvou formulářů k zápisu edukačních programů. Následoval popis formuláře pro posouzení kvality lekce regionální historie, který autorka navrhla samostatně a poskytla jej vybraným respondentům ze vzdělávacích institucí na Mělnicku. V závěrečných třech kapitolách byly detailně rozpracovány a popsány modelové lekce určené pro žáky prvního stupně základní školy, druhého stupně základní školy a gymnázia. K těmto kapitolám bylo také přidáno vyjádření k modelovým lekcím od respondentů z regionálních institucí.

První modelovou lekcí, určenou pro žáky prvního stupně hodnotila Šárka Vejvodová z Regionálního muzea Mělník, Marcela Pánková z MAS Vyhlídky a Kristýna Roháčková ze základní školy Jungmannovy sady Mělník. Respondentky se ve většině otázek shodly

---

¹⁵⁶ ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezděží*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. ISBN 978-80-907644-0-8.

a s průběhem lekce, s evaluací, vzdělávacími cíli lekce souhlasily. Ve formuláři respondentky také navrhly další doporučení pro zdařilejší realizaci lekce. Marcela Pánková vyjádřila souhlas s časovým rozvržením lekce, vyjádřila zároveň obavu z možných průtahů v některých částech lekce a kladla důraz na to, aby si lektor časové rozvržení aktivit pohlídal, aby jednotlivé aktivity mohly být vždy ukončené. Neopomněla ani trefný návrh na dovysvětlení některých zastaralých výrazů v pověsti. Dále navrhla zvýšení časového limitu u aktivity psaní vlastní pověsti. Všechny tyto návrhy autorka práce odsouhlasila a rozhodla se je do lekce po obhájení této práce zanést.

Druhou modelovou lekci, určenou pro žáky druhého stupně hodnotily stejné, výše zmíněné respondentky. Respondentky se opět ve velké většině otázek shodly a s návrhem lekce souhlasily. Lekci bylo doporučeno pouze pár návrhů na její zlepšení. Marcela Pánková doporučila žákům vysvětlit zastaralé výrazy, které se v pověsti vyskytují. Kristýna Roháčková zase k aktivitě živé obrazy navrhla, aby si v případě problémů s jejich realizací živé obrazy vyzkoušeli vytvořit společně s lektorem. Dále navrhla, pokud na konci lekce lektorovi zbyde nějaký čas, může si společně s žáky připomenout znaky pověsti. Neopomněla ani na část úskalí lekce, zde autorce práce při nepříznivém počasí a následné realizaci lekce ve škole doporučila, aby žákům byly promítnuty fotografie z Harasova, kde se lekce původně měla odehrávat. Všechny tyto návrhy autorka práce odsouhlasila a rozhodla se je do lekce po obhájení této práce zanést.

Třetí modelovou lekci, určenou pro žáky gymnázia hodnotili následující respondenti, Šárka Vejvodová z Regionálního muzea Mělník, Marcela Pánková z MAS Vyhlídky a Martin Dvořák z Gymnázia Jana Palacha Mělník. Respondenti se ve velké většině otázek shodli a s návrhem lekce opět naprosto souhlasili. Martin Dvořák autorce práce navrhl, aby do evaluačního formuláře byly přidány otázky na sebehodnocení žáků. Poukázal taktéž na problém zdrženlivosti některých žáků v rámci realizace dramatizace pověsti a navrhl, aby se žáci, kteří se nebudou chtít účastnit improvizované scény přímo, aktivně zapojili do tvorby jejího scénáře. Neopomněl ani návrhy k motivaci žáků v plnění badatelských úkolů. Všechny tyto návrhy autorka práce odsouhlasila a rozhodla se je do lekce po obhájení této práce zanést.

Autorka této práce věří, že navržené lekce bude MAS Vyhlídky realizovat každoročně, a ne pouze při plánované pilotáži v červnu. Dále také doufá, že se tyto lekce stanou pravidelnou součástí spolupráce mezi místními školami v regionu a MAS Vyhlídky.

Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence

V rámci této práce bylo nástrojů umělé inteligence typu ChatGPT využito při rešeršní analýze, která autorce pomohla k jednoduššímu a rychlejšímu sběru knižních a internetových odkazů, které autorka této práce dále ověřovala a čerpala z nich.

Seznam použitých informačních zdrojů

Tištěné zdroje:

BARTOŠ, Josef; SCHULZ, Jindřich a TRAPL, Miloš. *Regionální dějiny. Pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2004. ISBN 80-244-0865_1.

BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřená*. Náchod: Juko, 2002. ISBN 80-86213-28-5.

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.

HAVLŮJOVÁ, Hana a LEŠNEROVÁ, Jana. *Kulturní dědictví a udržitelný rozvoj místních komunit ve školní praxi*. Praha: Brontosauří ekocentrum Zelený klub (BEZK), 2012. ISBN 978-80-905254-0-5.

HAVLŮJOVÁ, Hana; NAJBERT, Jaroslav a kol. *Paměť a projektové vyučování v dějepise*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů v Praze, 2014. ISBN 978-80-87912-12-6.

KILIÁN, Jan. *Mělník. Historie, kultura, lidé*. Praha: Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-029-6.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. Praha: H&H Vyšehradská, 2002. ISBN 80-7319-020-6.

NEPRAŠ, Karel a ŠIKULOVÁ, Renata. *Odkud a kam směřuje venkovní výuka? Historie, současnost a trendy ve venkovní výuce v kontextu vzdělávacích teorií*. Pedagogická orientace. 2021, roč. 31, č. 2. strana 162–163. ISSN 1211-4669.

RODOVÁ, Veronika. *Dramatická výchova ve službách dějepisu*. Muni Press, 2014. ISBN 13-978-80-210-7593.

SÍGL, Miroslav. *Kdo byl a je kdo – Mělnicko, Kralupsko, Neratovicko*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-351-0.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 3. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 2. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1.

Regionální muzeum Mělník. *Regionální muzeum Mělník oslaví letos 120. výročí své existence*. Mělnicko: Týdeník. 2008, roč. 2008, č. 12, s. 2.

SVOBODOVÁ, Hana; DURNA, Radek; MÍSAŘOVA, Darina a HOFMANN, Eduard. *Komparace formálního ukotvení terénní výuky ve školních vzdělávacích programech a její pojetí v modelových základních školách*. Orbis scholae. 2019, roč. 13, č. 2, strana 96-98. ISSN 1802-4637.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3034-8.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3003-4.

Šobáňová, Petra a JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Plánování edukačních aktivit v muzeu: od strategického plánu k přípravě edukačního programu*, Olomouc 2015. ISBN 978-80-244-4626-4.

ŠPAČKOVÁ, Renata. *Mělnicko: Mělník, průvodce městem*. Město Mělník, 2007.

TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. ISBN 80-7040-055-2.

ZOUHAROVÁ, Dáša a kol. *Regionální učebnice. Metodika tvorby regionální učebnice jako výchovně-vzdělávacího prostředku regionální výuky*. Brno: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2016. ISBN 978-80-87604-93-9.

ZUBÍK, Jiří. *Spolupracovník a přítel Josef Houžva a jeho milované Mělnicko*. Mělnicko. 2003, roč. 42, č. 41, s. 2.

ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska a Mšenska I. díl*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 1994.

ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska a Mšenska II. díl*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 1994.

ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí (III. díl)*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 1996.

ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2020. ISBN 978-80-907644-0-8.

ZUBÍK, Jiří a HOUŽVA, Josef. *Pověsti z Mělnicka, Neratovicka, Kostelecka a Kralupska*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2022. ISBN 978-80-907644-4-6.

Internetové zdroje:

BAŠTA, Jan. *Gymnázium Jana Palacha – Historie*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.gjp-me.cz/historie/>.

Formulář k zápisu edukačního programu z Lektorského oddělení Sbírký moderního a současného umění Národní galerie v Praze, upravila H. Havlůjová a K. Sládková. Dostupné z: Praktika z projektového managementu, zimní semestr, 2023. KDDD, PedF UK. Moodle, <https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=12820>.

ČINČERA, Jan a HOLEC, Jakub. *Terénní výuka ve formálních vzdělávání*. *Envigogika*, 11(2). strana 1–3. <https://doi.org/10.14712/18023061.533>.

Česká školní inspekce. *Základní škola Jungmannovy sady Mělník, příspěvková organizace*. Online. 2025. Dostupné z: <https://portal.csicr.cz/School/600047351>.

European Network for Rural Development. *The LEADER approach*.

Online. European Network for Rural Development. 2021. Dostupné z: https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_en.html.

HOFMANN, Eduard; KORVAS, Pavel a POLÁČEK, Petr. *Multimediální učebnice pro terénní výuku*. Online. Dostupné

z: https://is.muni.cz/el/ped/podzim2010/Ze2MP_DSS9/um/tervyuka_rukopis.pdf. [cit. 2025-02-25].

HOFMANN, Eduard a RYCHNOVSKÝ, Boris. *Terénní výuka*. Online. Národní pedagogický institut. Metodický portál RVP.CZ. 2005. Dostupné

z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/263/TERENNI-VYUCOVANI.html>. [cit. 2025-02-26].

HORŇÁKOVÁ, Alena. *Historie školní budovy: ZŠ Jungmannovy sady Mělník*. Online.

2009. Dostupné z: <https://www.zsjungsady.cz/docs/historieskoly.pdf>.

CHLEBEC, Petr. *Zpráva ze semináře Prezentace dějin v malých muzeích*. Muzeum:

Muzejní a vlastivědná práce. Praha: Národní muzeum, 2020. Dostupné z:

<https://publikace.nm.cz/periodicke-publikace/muzeum-muzejni-a-vlastivedna-prace/58-1/zprava-ze-seminare-prezentace-dejin-v-malych-muzeich>.

CHROMÝ, Petr. *Region a regionalismus*. Online. Geografické rozhledy. 2009, roč.

19, č. 1. Dostupné z: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/646>.

ICOM Česká republika. *Definice muzea*. Online. 2022. Dostupné z: [https://icom-](https://icom-czech.mini.icom.museum/icom/definice-muzea/)

[czech.mini.icom.museum/icom/definice-muzea/](https://icom-czech.mini.icom.museum/icom/definice-muzea/).

JANOVSKÁ, Viktorie. *Nedestruktivní výzkum středověkých sídel v povodí řeky Mrliny ve středních Čechách*. Online, Diplomová práce, vedoucí Tomáš Klír. Praha:

Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav pro archeologii, 2020. Dostupné

z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/122849/120373310.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Knihovny.cz. *Josef Houžva*. Online. Dostupné

z: https://www.knihovny.cz/Search/Results?join=AND&bool0%5B%5D=AND&lookfor0%5B%5D=xx0033233&type0%5B%5D=adv_search_author_corporation&page=2.

MAS Vyhlídky. Online. MAS Vyhlídky. 2025. Dostupné z: <https://www.vyhličky.eu/>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Neformální vzdělávání*. Online. 2023. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/mladez/neformalni-vzdelavani-1>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2023. Online. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf.

Národní pedagogický institut. *Člověk a společnost*. Online. 2024. Dostupné z: <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti/cas>.

Národní pedagogický institut. *Místo, kde žijeme*. Online. 2024. Dostupné z: <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti/cjs/cjs/misto-kde-zijeme>.

Národní pedagogický institut. *Revize rámcových vzdělávacích programů – Dějepis*. Online. 2024. Dostupné z: <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti/cas/dej>.

Národní síť místních akčních skupin České republiky, z.s. *Co jsou MAS*. Online. *Národní síť MAS České republiky, z.s.* 2019, s. 1. Dostupné z: <https://www.nsmascr.cz/o-nas/co-jsou-mas/>.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013, zde dne 17. prosince 2013., o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 (čl. 34). In: [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj>.

PUHAČ, Michal. *Slovanské hradiště – ilustrace: Ukázky práce*. Online. In: Na volné noze. Dostupné z: <https://navolnenoze.cz/prezentace/michal-puhac/galerie/64906/>.

Regionální muzeum Mělník. *Historie muzea*. Online. Regionální muzeum Mělník. Dostupné z: <https://www.muzeum-melnik.cz/muzeum/historie-muzea/>.

Regionální muzeum Mělník. *Pověsti z Kokořínska, Mšenska a Podbezdězí*. Online. Dostupné z: <https://www.muzeum-melnik.cz/muzeum/aktuality-1/povesti-z-kokorinska-msenska-a-podbezdezi-991cs.html>.

ŘÁNKOVÁ, Terezie. *Muzeum školy – škola muzeu: Možnosti participace studentů na edukačních programech a interpretaci kulturního dědictví*. Online. 2024. Brno: Muzeum Brněnska pro Komisi pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku. Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/muzejn%C4%9B%20pedagogick%C3%A1/Rankova.pdf>.

Škola pro život. *Místně zakotvené učení*. Online. In: Skolaprozivot.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.skolaprozivot.cz/mistne-zakotvene-uceni>.

Výzkumný ústav pedagogický v Praze. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha, 2007. Online. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf.

Zákon č. 483/2004 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 186/2004 Sb. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-483>.

Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

ŽALMAN, Jiří. *Malá muzea* (přednáška na semináři v Plzni). Online. *Věstník AMG*. 2007, roč. 2007, č. 2. Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/vestnik%20AMG/Vestnik_AMG_2_07.pdf.

Prameny:

Poznatek z panelových diskusí na VIII. konferenci Aktuální trendy v muzejní prezentaci a edukaci, 30.9.-2.10. 2024 v Masarykově muzeu v Hodoníně. Více o jejím programu: <https://emuzeum.cz/akce/domaci-konference-a-seminare/aktualni-trendy-v-muzejni-prezentaci-a-edukaci-viii>.

SOkA Mělník, Osobní fond Josefa Houžvy, Josef Houžva, balík č.1, rukopisy.

SOkA Mělník, Sběrka rukopisů Mělník, karton 1, Jiří Zubík.

Z rozhovoru s Mgr. Jitkou Královou ze dne 10. 2. 2025.

Z rozhovoru s PhDr. Marcelou Pánkovou, Ph.D. ze dne 17. 2. 2025.

Z rozhovoru s dcerou pana Zubíka, Blankou Zubíkovou ze dne 4. 3. 2025.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Formulář zápisu modelových lekcí regionální historie

Příloha č. 2 – Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie

Příloha č. 3 - Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie pro žáky prvního stupně ZŠ od vedení MAS Vyhlídky Marcely Pánkové

Příloha č. 4 - Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie pro žáky prvního stupně ZŠ od edukátorky mělnického muzea Šárky Vejvodové

Příloha č. 5 - Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie pro žáky prvního stupně ZŠ od paní učitelky českého jazyka a dějepisu Kristýny Roháčkové

Příloha č. 6 - Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie pro žáky druhého stupně ZŠ od vedení MAS Vyhlídky Marcely Pánkové

Příloha č. 7 - Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie pro žáky druhého stupně ZŠ od edukátorky mělnického muzea Šárky Vejvodové

Příloha č. 8 - Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie pro žáky druhého stupně ZŠ od paní učitelky českého jazyka a dějepisu Kristýny Roháčkové

Příloha č. 9 - Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie pro žáky gymnázia od vedení MAS Vyhlídky Marcely Pánkové

Příloha č. 10 - Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie pro žáky gymnázia od edukátorky mělnického muzea Šárky Vejvodové

Příloha č. 11 - Formulář pro posouzení kvality lekce regionální historie pro žáky gymnázia od pana učitele dějepisu Martina Dvořáka

Příloha č. 12 – Pracovní list na lekci regionální historie pro žáky prvního stupně ZŠ¹⁵⁷

---

¹⁵⁷ PÁNKOVÁ, Adéla. *Pracovní list na lekci regionální historie pro žáky prvního stupně ZŠ*. In: Canva [online]. Dostupné z: https://www.canva.com/design/DAGjPUKpRjo/1261xxb8A0D7So_ubQsR0A/edit?utm_content=DAGjPUKpRjo&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton. Fotografie v pracovním listě viz: PASLER, Jan. *Hrad Kokořín*. Online. In: Mladoboleslavsko.eu. Dostupné z: <https://www.mladoboleslavsko.eu/dr-cs/1231-hrad-kokorin.html>. [cit. 2025-03-21].